49րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2238 Կ. ՊՈԼԻՍ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 29-12 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1908 20 ԻԼՄՈՒԼ 1324–16 ՐԱՄԱԶԱՆ 1326

Մանզումէի Էֆքեար

ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽ ՕՐԳԱՆ

Journal Armenien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte 54
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Տ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՊԱԳԸ ԱԼԻ ՃԱՏՏԷՍԻ, ԹԻՒ 54
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ ԵՏ ՉԵՆ ՏՐՈՒԻՐ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Մէկ անգամի համար տողը 5 ղրուշ, Մէկ անգամէ աւելի ծանուցման համար մասնաւոր պայմաններ։

"ՄԱՄՈՒԼԸ ԱԶԱՏ Է ՕՐԻՆԱՑ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՄԷՋ,,
(ՕՍՄ. ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՅՕԴ. 12)

10 ՓԱՐԱ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ,, ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ

10 ՓԱՐԱ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԲԱՐԵԿԱՄԻ ՄԸ ՊԷՏՔ ՈՒՆԻ

Հարկ կա՞յ ըսելու թէ այդ բարեկամը Անգլիան է։

Արտաքին գործոց նախարար Կրէյի յայտարարութիւնը պէտք եղածէն աւելի հասկցուց մեզի թէ Անգլիական կառավարութիւնը պիտի չթողու որ Թուրքիա անօգնական մնայ ներկայ տագնապին մէջ, քանի որ Ազատական և Սահմանադրական եղաւ։ Ուշադրութիւն ըրէք այս վերջին խօսքին։ Անգլիոյ համար Թուրքիոյ ազատականութիւնը պայման է, և ո և է Թուրք կառավարութիւն վստահ թո՛ղ ըլլայ որ եթէ Թուրքիա Հին Րէժիմին մօտիկնայ, և կամ չփութայ հաւասարութիւնը և եղբայրութիւնը գործադրել այս երկրին մէջ ի՛նչ կերպով որ կ'ուզէ Սահմանադրութիւնը, Անգլիա ո՛չ միայն մասը պիտի չչարժէ ի նպաստ Թուրքիոյ, այլ անոր հաւանական թշնամիներէն մին ալ ինք պիտի ըլլայ. բայց ոչ թէ հասարակ իմաստով թշնամի, այլ Ազատութեան և Հաւասարութեան սիրոյեան, պաշտպանը ընկճուած ցեղերուն և ջախջախողը հին Ռէժիմին կամայական քաղաքականութեան։ Հետևաբար Անգլիոյ բարեկամութիւնը պահելը մեր ձեռքն է։

Իրաւ է թէ Անգլիա երկչահն ալ ունի. բայց ո՞վ չի գիտեր թէ հիմա բոլոր Տէրութեանց շահերը իրարու հետ սերտ կապակցութեան մէջ են, և երբ մէկը միւսին պաշտպանութեան համար մասը վեր առնէ,

[illegible]

մէկ կողմէն դրամը կը պակսէր, և վաճառականութիւնը ու ճարտարարուեստը հետզհետէ օտար ձեռքերու մէջ կ'ամփոփուէին ի մեծ վնաս երկրին նիւթական բարօրութեան, և միւս կողմէ գժտութեան որդը կը կրծէր հպատակներուն խանդը և անոնց ընիկ հայրենասիրութիւնը։ Տարիներու ընթացքին մէջ Անգլիա իր գժգոհութիւնը յայտնեց արդէն Թուրքիոյ զանազան առիթներով, բայց երկաթագամ սուրեր և Պիզմարքեան անուսարսափի միջոցները սանկ նանկ կ'աշխատէին տեւական ընել կացութիւն մը։ Անգլիա ինք ամէնէն աւելի գիտէր, մաղսէ աւելի գիտէր թէ վերջապէս մոմը պիտի մարի։ Պետական ու միջազգային նուրբական նկատողութիւններ չէին կրնար պարզ հանդիսատես մը դիրքէն տարբեր գործօն դիրք մը ազել Անգլիան։ Ի՛նչ կացութիւն էր, գիտէ՞ք, Եւրոպայի կացութիւնը Պերլինի ժողովէն անմիջապէս վերջ։ Գերմանիա երթալով կը զօրանար. Իտալիա հոգիով մարմինով Աւստրիոյ պէս յարած էր Գերման քաղաքականութեան, Ռուսիա անտեսելի գժտութեան մը մէջ կ'ապրէր Անգլիոյ հետ, Ֆրանսա ինքզինքը ամփոփելու ջանքերով կը զբաղէր. ճնշող, տագնապեն-

[illegible]

բատեան դաշտէն մինչև Կորդուաց լեռները։

Հայ անունը՝ «Արմէնիա» ձևին տակ առաջին անգամ ըլլալով կը տեսնուի Բեհիսթունի բեւեռագրեալ արձանագրութեանց մէջ։ Այնտեղ Մ'ծոն Դարեհ, որ Քրիստոսէ վեց դար առաջ կ'ապրէր, իր արշաւանքներու մասին խօսած ժամանակ՝ Հայ ցեղին տոկունութեան և ապստամբական ոգիին մէկ նմոյշը կը յիշէ.—Արախ անունով Հայ մը, որ անշուշտ նոյն է մեր «Գեղեցիկ» մականուանեալ «Արա»յին հետ, ինքզինքը «Բաբելոնի թագաւոր» կը հրչակէ, երեք անգամ ապստամբութեան կը դիմէ, բայց վերջապէս կը յաղթուի Դարեհի զօրքերէն։ Ասիան և Ափրիկէն դողացնող Աքիմենեան հզօր պետութեան դէմ Հայու մը կողմէ եղած այս երրեակ ըմբոստացումն ուրիշ բան չապացուցաներ՝ այլ հայութեան մէջ արմատացած զօրաւոր կամքի մը գոյութիւնը. և տեւկա վեց դար առաջ Քրիստոսէ...

Պիտի հարցնէք.—Ո՞ւսկից բուսաւ այս Արմէնիա անունը։

«Արմէնիա» անունը կազմուեցաւ այնպէս ինչպէս կազմուած են Ալզաս-Լօրէն, Աւստրո-Հունգարիա, և ուրիշներ։ Արմէ-նիա անունը յառաջ եկած չէ ո՛չ Արմէնակէն և ոչ Արամէն, այլ այն երկիրներու անուններէն որոնք կը կոչուէին՝ Ururas և Միննի,—Հայաստանի նախկին անունները։ Միննի՝ հիմակուան Վանի նահանգին տեղը կը բռնէր, իսկ Արարատ՝ երբեմն կը գրուէր ամբողջ Մեծ Հայքը։ Այս երկրին ժողովուրդն է որ կ'անուանենք հիմա՝ Նախահայեր։

Նախահայերն իրենց բնակարաններու շինութեան համար կը գործածէին զանազան նիւթեր, և ընդհանրապէս՝ քարաժայռերու մէջ կը փորէին սրահներ, սենեակներ և մէջէ մէջ փորուած խուցեր։ Որովհետև այս կարգի բնակարանները կը պատկանէին թագաւորներու և իշխաններու, թշնամիին յարձակումէն պահպանուելու համար կը կառուցանէին ցից ժայռերու վրայ, անմատչելի ապառաժներու մէջ։ Եթէ այստեղ ձեր մէջէն Վանի քարաժայռը տեսնողներ կան, կրնան վկայել նախահայոց արուեստի ինքնութեան մասին։ Մարդ կը զարմանայ, թէ ի՛նչպէս կրցած են փորել այդ կարծր ապառաժները ի՛նչպէս բարձրացած են հոն այն սենեակները, այն բնակարանները շինելու համար, մանաւանդ թէ ի՛նչպէս, ի՛նչ միջոցներով կրցած են հանել հոն, այն լերկ ժայռին վրայ և տողած են իրենց արձանագրութիւնները, որոնք կը պատմեն թէ՛ իրենց փառքը և թէ իրենց հաւատքը։—Հապա այն ջրմուղնե՞րը, այն ագուգանե՞րը որոնցմով Մենուաս թագաւորը, Իշպուինիշի որդին, ջուր հայթայթած է Վան քաղաքին. իրա՛ւ է որ հիացմո՛ւնք կը պատճառեն մեզ. Ջրաբաշխութեան այդ դրութիւնով կատարուած մէկ լեռնէ դէպի միւս լեռը՝ յատուկ է միայն աւելի՛ նոր դարերու. բայց մարդ կը զարմանայ և՛ր տեսնէ Շամիրամի առուին համար շինուած այն հոյակապ սիւները, որոնց վրայ հաստատուած են յիշեալ ագուգանները։ Գիտէ՞ք թէ ինչ կը նշանակէ Քրիստոսէ եօթը դար առաջ—պէտք է չեշտել—ջուր բերել Հայոց-Ձորէն մինչև Վան. ահա հո՛ս է Հայ ցեղին քաղաքակրթութեան ցայտուն ապացոյցը։

Աւելին կայ։

Այստեղ նպատակ չունիմ ուրիշներու զգացումները վիրաւորելու. իբր պատմաբան հնախօս՝ ստիպուած եմ յայտարարելու, թէ հայկական ճարտարապետութիւնն աւելի հին է քան թէ յունականը, թէև չունենայ այն գեղեցկութիւնը որ իր կատարելութեան հասած է յունականին մէջ։ Բոլոր այցելուներու հիացման առարկայ հանդիսացող Պարթենոնի տաճարը, որ յունական ճարտարապետութեան գլուխ-գործոցն է, բարձրացած՝ Աթէնքի սրտին վրայ, երկու կամ երեք դարով աւելի ուշ շինուած է քան հայկական պանթէոնի—այսպէս ըսենք—Հայր Աստուծոյ՝ Խալդիայի տաճարը, ուր առաջին անգամ ըլլալով կը տեսնուի ճարտարապետութեան մէջ ծանօթ եռանկիւն ճակատը (fronton)։ Այս չատերու համար թերևս անկարևոր խրոզութիւնը մեծ արժէք ունի գեղարուեստներու պատմութեան համար ի մասնաւորի, և հայկական քաղաքակրթութեան պատմութեան համար ընդհանրապէս։(Խալդիայի տաճարը կը գտնուէր Մուսասիր քաղաքին մէջ, ուր հիմակուան Քէլիշին բռուած տեղն է, Թուրքօ-պարսիկ սահմանագլխին վրայ։ Տաճարը կործանուած է Ասորեստանի Սարգոն Բ. թագաւորէն, որ կ'ապրէր Քրիստոսէ եօթը դար առաջ։)

Նախահայոց քաղաքակրթութեան մասին այսքան խօսելէ ետք՝ անցնինք յետ Քրիստոնեան շրջանի Հայոց։

Այստեղ կը տեսնենք Պրոյերեսիոսի նման Հայ հռետորներ, Տրդատի նման հուժկու թագաւորներ, որոնց արձանները կանգնած է Հռոմ քաղաքը. Դաւիթ Անյաղթ, անյաղթելին ի փիլիսոփայութեան. ա՛յստեղ. նոյն իսկ այս քաղաքին մէջ, այս հողերուն վրայ նստող և իշխող Հայ կայսրեր, ինչպէս՝ Յովհաննէս Զմշկիկ, Վասիլ Հայկազն, և ուրիշ շատեր. նոյնպէս այս քաղաքին մէջ համբաւ մը թողած է մեր Տրդատ ճարտարապետը, նորոգելով Այա Սօֆիայի գմբէթը, ինչպէս կը վկայէ Ասողիկ։ Տրդատ՝ Անիի Մայր եկեղեցին շինող ճարտարապետն է։

Ճարտարապետութեան մէջ Հայերը դարձեալ քաղաքակրթական գեր մը կատարած են։ Ուսուցչապետն Սարգիզովսկի կ'ըսէ. «Հայերը չեն գիտեր թէ ինչ գանձեր ունին»։ և իրօք մենք չենք կրնար գնահատել մեր ունեցածները Էջմիածնի մօտ Հռիփսիմեանց եկեղեցին այցելողներն երբ ա՛ գամ մըն ալ Սարդարապատ երթան և դիտեն Հրէից մեծ սինակոկը, պիտի կարծեն թէ Հռիփսիմեանց եկեղեցին հոն փոխադրուած է. գոնէ ես այս տպաւորութիւնն ունեցայ երբ տեսայ յիշեալ սինակոկը։ Այս ձևի ճարտարապետական ոճը՝ Roman կը կոչուի, գիտական լեզուով։ Արդ՝ երբեք չպիտի զարմանաք երբ ըսեմ, թէ այս ոճը Հայաստանէն անցած է Եւրոպա։

Ապացո՞յց կուզէք։

Ըսեմ.

Րոման (roman) ոճը ներկայացնող ամենահին շէնքը Եւրոպայի մէջ կը հասնի մինչև ութերորդ դար. մինչդեռ Հայաստանի մէջ —աւելի համեստ ըլլալու համար ըսեմ —կը հասնի մինչև եօթներորդ դար։ Ասոր օրինակ կը բերեմ դարձեալ Հռիփսիմեանց եկեղեցին, որ թէև Դ.րդ դարու մէջ է կառուցուած, բայց հիմնական նորոգութիւն մը կրած է Կոմիտաս Կաթողիկոսի ձեռքով, 618 թուին։

Անիի Մայր եկեղեցին, որ կառուցուած է 980 թուականին, գոթական ոճի նախատիպն է։ Այն թուականին Եւրոպայի մէջ դեռ ծագած չէր գոթական ոճը։

Թէքսիէ կը պնդէ թէ Բիւզանդական կոչուած ճարտարապետական ոճն ալ Հայաստանէն մտած է. և չէ սխալած։ Եփեսոսի Հռիփսիմեանց եկեղեցիէն ¼ ժամ մը հեռու գտնուող Զուարթնոց եկեղեցին՝ իր զուտ Բիւզանդական ձևով՝ ապացոյց է ասոր։

Ես Թէքսիէէն աւելի առաջ կերթամ, և ուսուցչապետ Մանէքին հետ կ'ըսեմ, թէ Եւրոպայի մէջ ամէնուն հիացման առարկայ հանդիսացող եկեղեցական շէնքերու ճարտարապետական ոճերն եկած մտած են Հայաստանէն։ Միւս կողմէ Սարգիզովսկի իր բովանդակ հմտութեամբ կը հաստատէ, թէ Ախէնի, Ժէրմինի-տէ-պրէի եկեղեցիներու շինութեանց մէջ Հայու մը մատը կայ։

Վերջապէս ժամանակ է ըսելու, թէ Հայն ալ իր մասնաւոր ոճն ունի, և ճարտարապետութեան պատմութեան մէջ պէտք է գրաւէ պատուաւոր էջ մը։

Հոս տեղը չէ երկարօրէն կանգ առնելու իւրաքանչիւր ոճի վրայ, և յիշելու այն ամէն երևոյթները, որոնք կրնան հատորներ լեցնել, մանաւանդ թէ, ինչպէս ըսի. հոս զուրկ եմ պէտք եղած գրքերէս, և առանց գրքի կարելի չէ մանրամասնութիւններու մէջ մտնել։

Հայկական քաղաքակրթութեան ատրճանն որոշող երկու իրողութիւն ալ յիշատակեմ, և վերջացնեմ խօսքս։

Խաչակիրներն Արևելք արշաւած միջոցին երբ կուգան կը հասնին կարծեմ Աքեայի առջև, և իրենց բոլոր ճիգերով ու պատերազմական գիտութեան ընձեռած բոլոր դիւրութիւններով չեն կրնար գրաւել բերդը, Ֆրանսայի ժամանակագիրները կ'ըսեն, թէ Աբրահամ անունով Հայ ճարտարագէտ մը (un ingènieur arménien) նոր գիւտ մը հնարելով ձեռք բերաւ ամբողջ բերդաքաղաքը։

Երկրորդ իրողութիւնը սա է, թէ մեր Կիլիկեան թագաւորներէն Հեթում Ա. զգալով Սելճուգեան սուլթանին հետ միանալու պէտքը, համերաշխութեան դաշինք կնքեց անոնց հետ, միասին դրամ տպեց, և խնամական կապեր հաստատելով ապահովեց իր երկիրն օտար յարձակումներու դէմ։ Ասիկա առաջին հաստատ միութիւնն էր մեր պատմութեան մէջ, առանց յիշատակելու Արշակունեաց ժամանակ եղած գինակցութիւնները։ Այս միութիւնը հաստատող երկլեզուեան դրամները մինչև հիմա գոյութիւն ունին, մէկ կողմին վրայ գրուած՝ «Հեթում Թագաւոր Հայոց» իսկ միւս կողմին վրայ՝ «Էս Սուլթան էլ մուազզամ կայաս էտտին վէտտինեա, Քէյխուսրէվ Իպն Քէյքօպատ», և ուրիշներ.

Քրիստոնեայ Թագաւորի մը կողմէ միութեան հաստատումը բոլորովին այլակրօն ազգի մը հետ, մանաւանդ ա՛յն ժամանակ, կը նշանակէ թէ Հայերը քաղաքակրթութեան գագաթնակէտը հասած էին Կիլիկիայի մէջ. բայց յետոյ ախտը դէպքեր եկան ջլատեցին Հայուն այնքան ազնիւ ձգտումները։

Հայուն քաղաքակրթութեան բարձրութիւնը ցոյց չ'տար այն դէպքը որ անցեալ տարի տեղի ունեցաւ Բարիզի մէջ. ըսել կուզեմ Հ. Յ. Դաշնակցութեան միացումը յեղափոխական Թուրք կուսակցութեանց հետ, հակառակ այն խոր քէրմատին որ բացուած էր մեր միջև և որ լեցուած էր հազարաւոր դիակներով։ Բայց Հեթումի քաղաքականութիւնն էր այն, զոր ընդգրկեցինք մենք՝ Դաշնակցականներս. և ասիկա պատմութեան մէջ անցնելիք երկրորդ միութիւնն եղաւ, որ պիտի յարատևէ և պիտի գոհացնէ այս երկրին մէջ կողք կողքի ապրող զանազան տարրերը։

Կ. Ց. ԲԱՍՄԱՃԵԱՆ

ԱՐԵԱՆ ԵՐԿԻՐԸ

Կար մի խեղճ աշխարհ, մի արեան աշխարհ,
Որի երկինքն էր մթնած խաւարած,
Եւ որի կրծքից բղխում վշտահար,
Արեան արցունքի գետակ սառնեցած։

Կար մի խեղճ աշխարհ, որի զաւակներ
Ա՜խ, չէին ապրում, այլ ծեծում, դնքում,
Որոնց աչքերին՝ ծանր շղթաներ
Ակօս էր ծգում, արիւնով ներկում։

Այնտեղ կար միայն մի գեղեցկութիւն
Այն էր խեղճ մարդկանց յաւակ մուզարեան,
Այն տեղ միայն մի օրէնք էր իշխում՝
Սրի ու Թրի Թալանի՜ շրջան...։

Այնտեղ լծում էին անասունի պէս
Խեղճ Թշուառ մարդկանց իրենց սայլերին,
Այն տեղ էր իշխում վայրենին ուժեղ,
Իր կտրուկ Թրով Թշուառի գլխին։

Այնտեղ էր մարդկան սեւ սպանդանոց,
Մարդը մորթւում էր ժանդ մարդու ձեռքով,
Մոր կրծքից փարած մանկիկին անխօս
Իր մոր հետ կիսում լոկ մի հարուածով։

Այնտեղ որոտն էր Թնդում սաստկացին,
Արիւն, կայծակներ, սասցիկ շշելով
Աւեր է Թողնում... սւ բիրտ ուժերէն
Երկինքը մթնում Թանձր խաւարով։

Այնտեղ քարերը լալիս էին միշտ,
Արիւն ծով երկրին, երկինքը տխրած,
Երգում մրմուռը ազգի յոգնավիշտ,
Արտասում էին մարդկանց հետ զրկուած։

Կար մի խեղճ աշխարհ, մի արեան աշխարհ,
Որը լափում էր զայլերին բերնում
Շղթաների տակ տանջում չարաչար,
Օգնեցէ՛ք մարդի՛կ, օգնեցէ՛ք կանչում։

Այդ մարդիկն էին իմ խեղճ եղբայրներ
Հայութեան որդիք՝ ծով Թշուառութեան։
Նրանց տանջողներ՝ զազանք մարդակեր
Արեան երկիրն էր իմ խեղճ Հայաստան։

Ուսուց. Մ. ԱՇՈՒՂԵԱՆ

ՍԵՆԵԱԿԻՍ ՏՐՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

(ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼԻ ՄԸ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԷՆ)

Այո՛, աս է մինչեւ ոստիկանը, ու քովս եկաւ իր նայուածքը աչքերուս մէջ։ Գոյնս նետեց, բայց յանկարծահաս մտածումով մը՝ վերստացայ պաղարիւնութիւնս, ու ես ալ իմ կարգիս ճարպիկ նայուածք մը ձգեցի ինծի մօտեցող ոստիկանին։

—Անունդ Խ... է հարցուց հարուածող չեշտով մը։

—Այո՛, Պ. ոստիկան, պատասխանեցի կէս մը ժպտուն դիմաչարժութեամբ մը։

—Ուրեմն եկուր, ըսաւ ոստիկանը ինքնութիւնս ճշդելէն վերջ, ու զիս տարաւ անմանկ սենեակ մը, ուր՝ հազարաւորներ չարչարուած են եղեր։ Ո՞ւր պահած ես դիրքերդ հարցուց, Դրօշակ ունիս եղեր. Հայ Բօմբքէի անդամներէն ես եղեր, խօսէ նայիմ, և լաւ կ'ընես եթէ ճշմարտութիւններ միայն խօսիս, ու այս ըսելով, պայուսակիս բոլոր գիրքերը դուրս հանեց, քանի թուղթեր առաւ, ձեռագիրներս զատ հրճուանքի նպատակ մը մէջ կորսուած. կը խնդար երեսս նայելով, և այս ծիծաղին մէջ զգացի կորուստս. հասկցայ որ անբաստանուած էի։ Խօսիլը չարչրուիլ էր և մտածելը՝ հասնիլ, պէտք էր լռել բռնութեան առջև, բաղդին խաղերուն մէջ մխրճուած։ Բանտարկուեցայ, և առաջին վայրկեանին, սպասումի հատնում մը սկսաւ ջղայնացնել զիս։

* *

Գիշեր էր։ Ամէն բան յաւիտենական գիշերի մը մէջ կը սաւառնէր այլևս, օդը, լոյսը, վայրկեանները, և հոգիները կորերու պէս կը քալէին, կը քալէին խառն ի խուռն, մէկզմէկ կոխկրտելով։ Այն գիշերը բանտին մէջ առանձին էի, մութ սենեակի մը մէջ, հեռուէն երկարող լապտերի մը մարած ճառագայթներովը լուսաւորուած։ Ուզեցի պտոյտ մը ընել սենեակին մէջ, բայց չկրցայ քայլ մը իսկ առնել. գլուխս տաքցեր էր ինքնին թմրուկով մը, ճիշդ ինչպէս կըլլան գինովցած մարդիկ։ Մէկէնիմէկ ձեռքերս պրկեցի, և աչքերս խոշոր խոշոր լարուեցան դուրս ելնելու ասրիճան կարծես, քանի մը բառեր մրմնջեցի, բայց մոռցայ յանկարծ, ինչպէս կըլլան երբեմն մարդիկ՝ խելքին մոռնալով իրենց երազը քունէն արթնցածնուն պէս։ Մօրս պատկերը եկաւ յանկարծ մաքիս առջև, և այդ վայրկեանի՛ էր որ սթափեցայ, աչքերս արցունքով լեցուեցան և մարմինս՝ յաւիտենական թմրութենէ մը վերջ՝ սարսռաց կարծես։ Մա՛յր, մա՛յր գոչեցի խղդուած ձայնովս, և ես իմ ձայնէս վախցայ։ Գոցեցի աչքերս մտանեբովս, չուզեցի մտածել։

* *

Սենեակներ կան, որոնք տարտամ տրտմութիւններ կը պարունակեն, ու հոգիները մտածմունքով կը հալին հոն։

Լոյն սարսափ մը կը հոսէր բանտէն ներս, ուր՝ մտածումէն դալկահար ընկեր երիտասարդ մը, անկիւն մը քաշուած, ու դէմքը խոշոր կնճիռներով կերպարանափոխուած, կը մաշէր ինք իր մէջ։ Մերկ պատերը, հինցած բերդի մը ճեղքուած պատերուն կը նմանէին, ու հոն ապրող էակը, հիւանդի մը աւերակ նայուածքով դուրս կը նայէր պատուհանէն, ու սսկացող եղնիկի մը պէս, ինք իր մէջ կը կծկտէր կրկին անգամ։

* *

Զգայամոլ հոգիներ կը հալին երբեմն բանտի սենեակներուն մէջ, ուր լռութիւնը հիւանդ մտածումներ կը բերէ իր ետևէն։

ԹԵՐԹՕՆ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ,,Ի

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ (20)

ԲԱՆՏԷ ԲԱՆՏ

Թ.

Կարապետ եպիսկոպոսին Եարփուզ ղրկած բանբերն էր որ կը վերադառնար. առանց չուրջը նայելու, ուղղակի վեր ելաւ, դիմեց եպիսկոպոսին առանձնասենեակը, ուր մինակ ու մտախոհ կը նստէր Սրբազանը։

Անհամբեր չարժումով մը բանբերին հարցուց.

—Ի՞նչ լուր, զաւա՛կս, տեսա՞ր Երիտասարդը։

—Այո՛, Սրբազան, իր քովէն կուգամ։

—Ի՞նչ եղաւ, խեղճ կինը ի՞նչ կ'ընէ, փոքրի՛կ երախա՞ն, եղբա՞յրը, ո՞ւր են հիմայ։

—Դեռ Եարփուզ կ'սպասէին, հսկողութեան ներքև, Քէլ Գրիգորին տունը, երբոր ես մեկնեցայ. կ'ըսէր թէ վաղը պիտի տանէին զիրենք Մարաշ։

—Արդեօք չյայտնե՞ց քեզի բան մը. նամակս յանձնեցի՞ր. ի՞նչ ըսաւ։

—Այս նամակը յանձնեց ինծի։

Ու մէջքի կապարճին մէջէն երկիւղածութեամբ մը քաշեց հանեց ծրար մը, զոր երկնցուց Սրբազանին։

Եպիսկոպոսը ձեռքերը դողդղալով պատռեց պահարանը, սկսաւ կարդալ նամակը.

Եարփուզ, 22 Օգոստ. 1890

«Սրբազան Հա՛յր,

Մի՛ յուզուիք, բռնուեցայ. չե՛մ կրնար հիմայ ձեզի հաղորդել ձերբակալմանս մանրամասնութիւնները, սաչափը կրնամ ըսել թէ՝ երկու Հնչակեան խմբերու և Եարփուզի Գրիգոր վրդպտ. Ոսկերիչեանին զոհն եմ...։ Զէթունէն ղրկուած ժանտարմայի հազարապետը շատ աշխատեցաւ զիս հարցաքննութեան տակ առնելու, բայց չյաջողեցաւ. ես յամառեցայ, խոյս տուի հարցաքննութենէ, որպէս զի մինչև Մարաշ առանց շղթայի զօրնուելու տարուիմ. գիտէք արդէն թէ օրէնքը չի ներեր կապանքով փոխադրել ո և է ձերբակալուած անհատ մը, մինչև որ հարցաքննութեան բովէն անցած չըլլայ ան։ Կը ցաւիմ միայն որ շատ կարեւոր թուղթեր բռնուեցան, հոգ չէ, դուք հանդարտ կեցէք, իմ անձս ազատելու փորձ մը կամ ձեռնարկ մը ձեր կողմէն՝ կրնայ վտանգել նոյն իսկ կեանքս և թերևս հայրենիքիս խաղաղութիւնը. խօսեցէ՛ք տղոց, երբե՛ք չխառուին, լեռներէն վար թող չիջնան, թող պահեն իրենց դիրքերը։ Երբ որ ողջամբ Մարաշ հասնիմ ընտանիքովս, միջոց մը կը ջանամ գտնել, ձեզի հաղորդելու համար պէտք եղած տեղեկութիւնները։ Կը խնդրեմ որ իմ կողմէս բարեւէք արի հայրենակիցներս, հոգ թող չընեն, ա՛ս ալ կ'անցնի...։ Կ'աղաչեմ, Սրբազա՛ն, ծերունի ծնողքիս մի՛ լուր տաք ամէն բան, քաջալերեցէ՛ք զիրենք և ըսէք թէ քիչ ատենէն պիտի ազատուինք մենք։ Համբոյրներ Ձեր Ս. Աջոյն

* * *»

Բանբերը դուրս ելած էր, երբ որ եպիսկոպոսը նամակին ընթերցումը վերջացուց։ Աչքերը սառած մնացին նամակին վրայ. անգամ մըն ալ կարդաց ու թաշկինակը հանեց սրբելու համար իր թաց աչքերը։

Մօրուքը ձեռքերուն մէջ, կուլար։ Երիտասարդին ձեռագի՛րն էր, ա՛լ կասկած չի կար. իրականութիւնը կը ցցուէր իր աչքին դէմ. Մարաշ պիտի տարուէր իր ընտանիքով ու բանտը պիտի նետուէր։ Կարեւոր թուղթեր բռնուած են, կ'ըսէր ինքնիրեն. արդեօք ի՞նչ տեսակ թուղթեր են։

Այս մտածումներուն մէջ խորասուզուած էր եպիսկոպոսը, երբ որ Սալիհ բաշայի կողմէն Օսման Չաւուշը ներս մտաւ և իմաց տուաւ որ իրիկունը բաշան իրեն կըսպասէր զօրանոցին մէջ, ամենակարեւոր խնդրի մը համար։

Եպիսկոպոսը քանի մը բոպէ լուռ մնալէ ետքը, պատասխանեց.

[illegible]

ՏԱԳՆԱՊԱԼԻՑ ԱՐՇԻԵԼՔ

ՌՈՒՍԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾՈՑ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

[illegible] Ճշմարտութիւնը սա է, վերջերս երբ Աւստրօ-Հունգարիոյ արտաքին գործոց նախարար Պառօն տ'Էրէնթալ իմացուց մեզի թէ Պոսնա-Հերսէկի կցումը—անորոշ ժամանակով—հաւանական է, յայտնեցի թէ մեր տեսակէտով այդ խնդիրը Եւրոպայի վերաբերեալ խնդիր մըն է, և Պերլինի դաշնագրութիւնը ստորագրող պետութեանց հաւանութեամբը միայն նոյն դաշնագրութեան տրամադրութիւնները կրնան բարեփոխուիլ։ Այսուհանդերձ, դաշնագրին տրամադրութեանց հակառակ ընթացքը՝ որքան ալ ցաւալի ըլլայ Ռուսիոյ համար, դարձեալ Աւստրիոյ և մեր միջև պատերազմի պատճառ չի կրնար ըլլալ։ Պերլինի դաշնագիրը Ռուսիոյ դէմ է, այսուհանդերձ մենք 31 տարիէ ի վեր այս դաշնագրութեան տրամադրութիւնները յարգած ենք։ Այսօր ալ չենք ուզեր դաշնագրութիւնը եղծել։ Մինչև վերջին պահը ազդարարեցինք Պուլկարիոյ որ անկախութիւն հռչակելէ ետ կենայ։ Կը ցաւինք որ Պուլկարիա մտիկ չըրաւ մեզի։ Ռուսիա սկիզբէն ի վեր բարեկամական յարաբերութիւններ կը տածէ Պուլկարներուն նկատմամբ, և ատոնց անկախութեան հռչակումն ալ մեղմով սկսուած գործի մը լրացումն է. և սակայն Պուլկարիոյ այդ անժամանակ որոշումը խստիւ կը դատապարտենք։ Պերլինի դաշնագրութեան տրամադրութիւնները և Արեւելքի մէջ statu quoին խանգարումը՝ չի կրնար ընդունուիլ և վաւերացուիլ առանց Եւրոպայի պետութեանց կողմէ քննուելու։ Եթէ վաւերացուի, պետութիւնները իրենց իրաւունքները կորսնցուցած կ'ըլլան։ Եւ սակայն Ռուսիա բնաւ երբեք չի կրնար համամիտ գտնուիլ ատոր։ Եւրոպայի պետութեանց՝ ամէնուն կողմէ առաջ բերուած բան մը դարձեալ եւրոպական պետութեանց ամէնուն կողմէ կրնայ փոփոխուիլ։ Երբ Ռուսիա 1871ին Սև-ծովու մէջ շարժելու ազատութիւնը սահմանափակող Բարիզի դաշնագրին մէկ յօդուածը ջնջել ուզեց, խնդիրը միջազգային խորհրդաժողովի մը որոշումով լուծուեցաւ, և այն ատեն այդ խորհրդաժողովին գումարման պէտքը ամէնէն առաջ զգացողը Աւստրիա ինքը եղաւ։ Այսօր խնդիրը կարելի չըլլար ուրիշ կերպով լուծել։ Մեծ գոհունակութեամբ կը տեսնեմ որ բովանդակ Ֆրանսա. Մամուլը միջազգային խորհրդաժողովի մը գումարման պէտքը կը տեսնէ։ Այս համաժողովին գումարումը մէկ քանի օրէն պիտի առաջարկուի։ Չեմ հասկնար թէ ի՛նչպէս պիտի կրնայ մերժուիլ սանկ առաջարկ մը. Այսօր ինծի կարելի պիտի չըլլայ բացատրել թէ այդ համաժողովին ծրագրին մէջ ի՛նչպիսի խնդիրներ պիտի ներմուծուին։ Բայց յայտնի է թէ այդ ժողովին մէջ խորհրդակցութիւն պիտի կատարուի ճամբայ մը փնտռելու՝ չահագրգռուող պետութիւններուն, մանաւանդ Թուրքիոյ վնասուց հատուցում տալու համար։

«Անցեալ օր բոլոր պետութիւններուն ուղղած մեր ծանուցագրին մէջ յայտնած էինք թէ ի՛նչպէս գոհունակութեամբ և բարեկամութեամբ կը դիտենք այն ջանքերը որ կ'ըլլան Թուրքիան կանոնաւոր պետութեան մը վերածելու և բոլոր հպատակներու հաւասարապէս երջանկութիւն ապահովելու մասին։ Հիմակ ալ կը ցաւինք որ Թուրքիան սանկ ծանր դժբախտութեան մը կ'ենթարկուի։ Աւստրիոյ կողմէ՝ Եէնի Բազարի գաւառը պարպելու և այդ գաւառին վրայ՝ Պերլինի դաշնագրութեան համաձայն ունեցած իրաւունքներէն ետ կենալու մասին տրուած որոշումը անտարակոյս Թուրքիոյ համար վնասուց կարեւոր փոխարինութիւն մըն է։ Կը խնդրեմ որ ասի՛կա չնշմարէք ձեր մէկ յօդուածին մէջ։ Անտարակոյս այս որոշումը շատ խելացի է, և պիտի նպաստէ արդի խնդիրները խաղաղութեամբ կարգադրելու։ Այդ որոշումը կարեւոր է նաև Պալքանեան մանր պետութեանց համար որոնք Եէնի-Բազարի գաւառին՝ Աւստրիոյ կողմէ գրաւուած մնալը սպառնալիք մը կը նկատէին թէ Աւստրիական կառավարութիւնը դէպի Սելանիկ և Արշիպեղագոս պիտի իջնէ։ Թող ուրեմն որ վնասուց հատուցման խնդրոյն մէջ աւելի առաջ չերթամ։ Տարակոյս չկայ թէ պետութիւնները՝ ամէնուն համար առանց բացառութեան, Թուրքիան ալ մէջը ըլլալով, արդարութեամբ և իրաւունքով վճիռ պիտի տան։ Ռուսիա՝ 1878ին իր դէմ հաստատուած կացութեան համակերպած է 30 տարիէ ի վեր։ Այս կացութիւնը Պալքանի կառավարութեանց հետ մէկտեղ Թուրքիոյ դէմ ալ է։ Մենք այս գոհողութիւնը յանձն առած ենք միայն statu quoին պահպանման համար։ Երբ այսօր այդ statu quoն մէկէն ի մէկ կը փոփոխուի, կը մտածենք թէ Պերլինի դաշնագիրն ալ պետական օրինաց համաձայն պէտք է որ փոխուի։ Կը յուսանք թէ յիշեալ դաշնագիրը ստորագրած միւս պետութիւններն ալ այսպէս կը մտածեն։ Այս քաղաքականութեան հետեւելու համար Ռուսիոյ մշտական դաշնակիցը եղող Ֆրանսայի ազգու աջակցութեան կ'ապաւինինք։

—Ի՞նչ պիտի ըլլայ Անգլիոյ ուղղութիւնը։

—Մէկ քանի օրէն Լոնտոն պիտի երթամ։ Կը կարծեմ թէ այնտեղ Անգլիոյ արտաքին գործոց նախարարին և մեր միջև համաձայնութիւն պիտի գոյանայ։ Անցեալ տարուան մեր համաձայնութենէն ի վեր, Անգլիոյ հետ մեր ունեցած յարաբերութիւնները շատ սիրալիր դարձած են, որով չեմ տարակուսիր թէ բոլորովին համամիտ պիտի գտնուինք իրարու։ Վստահ եմ թէ Պերլինի, Վիէննայի և Հռոմի մէջ ալ մեր քաղաքականութիւնը լաւ ընդունելութիւն պիտի գտնէ։ Արդէն արդի տագնապին արդարութեամբ և իրաւասիրութեամբ վերջ գտնելուն մէջ շահ ունին այդ դահլիճներն ալ։

—Թուրքիոյ և Պուլկարիոյ միջև պատերազմը հաւանական կը գտնէ՞ք։

—Մենք պետութիւններս ձեռքերնուս եկածին չափ պիտի աշխատինք որ պատերազմ չծագի։ Կը յուսանք թէ Թուրքիա որ ներքին քաղաքականութեան մէջ գնահատելի հանդարտութիւն մը ցոյց կուտայ, չպիտի նետուի պատերազմի մը մէջ որմէ բան մը չպիտի շահի, և իր ապագան չպիտի խորտակէ։ Թուրքիա միայն իր պահանջումները մեծ տէրութեանց նկատողութեան ենթարկելով կրնայ շահիլ։ Պետութիւններն ալ այս միջոցիս Թուրքերուն համար խիստ թոյլատու ընթացքի մը մէջ կը գտնուին։

[illegible]

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆԸ ՉԻ ՃԱՆՉՑՈՒԻՐ

Սօֆիայէն կը հեռագրուի Շուրայի Իւմմէթի՝ Սեպտ. 27 թուով.— Իշխանը չուզեր մայրաքաղաք դառնալ պետութիւններէն հաւանութիւն չստացած։ Ժամանումը յետաձգեց կիրակիէն երկուշաբթի։ Ստուգուեցաւ թէ Անգլիա Սեպտ. 24էն ի վեր մերժողական պատասխան կուտայ։ Հանրային կարծիքը վրդովուած է։ Պառօն տ'Էրէնթալէ զատ ուրիշ ոչ մէկ արտաքին գործոց նախարար Պուլկարիոյ անկախութիւնը չի ճանչնար։ Այն ալ չէ շնորհաւորած։ Պուլկար ժողովուրդը իր դրամը ետ կը քաշէ Ապահովութեան Սնտուկէն։

⁂ Վիէննայի մէջ կ'ըսուի թէ Պուլկար կառավարութիւնը Սեպտ. 26ին մեծ պետութեանց ծանուցագիր մը ուղղելով, յայտարարած է որ եթէ իր թագաւորութիւնը չվաւերացուի մինչև չորս օր, պիտի ստիպուի պատերազմ հռչակել։

⁂ Լոնտոնէն կը հեռագրուի առջի օրուան թուով թէ Սըր Էտուարտ Կրէյ, Անգլիոյ արտաքին գործոց նախարարը, ամերիկեան և ճափոնական դեսպաններուն հետ տեսակցութեան մը միջոցին յայտարարած է թէ Պուլկարիոյ անկախութիւն հռչակելը դժգոհութեամբ կը դիտեն, եւ թէ այդ խնդիրները ամէն պարագայի մէջ Օսմ. Պետութեան շահերուն համաձայն եղանակով պիտի լուծուին։

⁂ Սերպիոյ մէջ ցոյցերը կը շարունակուին Աւստրիոյ դէմ՝ Պոսնա-Հերսէկի նկատմամբ եղած կարգադրութեան մասին։ Կարգ մը շրջանակներու մէջ կ'ըսուի թէ Սերպիա Սև Լերան հետ միացած պատերազմ պիտի յայտարարէ Աւստրիոյ դէմ։

⁂ Սօֆիայէն հոկտ. 10 թուով քաշուած հեռագրէ մը կ'երեւայ թէ Ռուսիոյ Ցարը և Իտալիոյ արտաքին գործոց նախարարը յատկապէս շնորհաւորած են իշխանը։ Իշխանը այսօր Սօֆիա երթալով նորէն բարեկամական զգացումներ պիտի յայտնէ Թուրքիոյ։

⁂ Սօֆիայէն քաշուած ուրիշ հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ տասնըվեց վակոն ռազմամթերք ղրկուած է Ֆիլիպէ։ Պուլկարիա մտադիր է դեսպանախորհուրդի մը գումարման համար։

⁂ Լոնտոն 10 հոկտ — Մալթայէն կը հեռագրեն Ռէօյթէրի գործակալութեան. —«Երկու զրահաւոր, երկու յածանաւ և երկու թորփիլահալած այս իրիկուն դերծովակալ իշխան Լուի Պաթէնպէրկի հրամանատարութեամբ ճամբայ ելան։ Ուրիշ յածանաւ մը և զրահաւոր մը աւելի ետքը պիտի մեկնին։

⁂ Սապահի Սօֆիայի թղթակիցը կը հեռագրէ հոկտ. 10 թուով.— «Այս տեղ ամէն ոք Թուրքիոյ հետ պատերազմ չընելուն կողմն է։ Բայց Թուրքիոյ պատերազմական պատրաստութեանց փոխարէն Պուլկարիա ալ պատրաստութիւն կը տեսնէ։ Պահեստի զինուորներու սպաներուն ղրկուած հրամանագիրներուն մէջ ըսուած է որ կամ իրենց պաշտօնին գլուխը պատրաստ գտնուին, և կամ ի հարկին պաշտօնին գլուխը անցնին»։

Դարձեալ միեւնոյն թղթակիցը կը հեռագրէ. «Պուլկարիոյ նախարարաց խորհուրդին կողմէ ղրկուած շրջաբերականին մէջ ըսուած է թէ որոշում տրուած է որ անկախութեան առթիւ դատարաններու մէջ հին դաշնագիրները չեղեալ նկատուին։ Պերլինէ կը հեռագրուի թէ Անգլիա ցամաքային թէ ծովային պատրաստութիւններ կը տեսնէ։ Մինչև որ իրաց վիճակը չփոխուի, Պուլկարիոյ կողմէ գործակատար չպիտի ղրկուի Պոլիս։

⁂ Տիժօնէն կը հեռագրուի թէ արմատական և արմատական-ընկերվարականաց համաժողովը որոշած է շնորհաւորել Թուրքիան՝ խաղաղասիրական ընթացքի մը հետեւելուն համար։

ՑՈՅՑ ԱՆԳԼ. ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆ ԱՌՋԵՒ

Առջի օր, Շիրքէթի 57 թիւ շոգենաւը, որ զարդարուած էր Օսմ. և Անգլ. դրօշներով, և ուր Օսմ. Քոմիթէէն անդամներ և 100ի չափ ժողովուրդ կային, կամուրջէն մեկնելով, Թարապիա Անգլ. դեսպանատան առջեւ գնաց։ Այնտեղ ցուցարարները շնորհակալութեան գիր մը յանձնեցին Օսմ. շահերու ի նպաստ խաղաղասիրական յայտարարութեանց համար զորս Անգլիոյ վարչապետը և արտաքին գործոց նախարարը՝ իրենց ճառերուն մէջ։ Դեսպանատան պաշտօնատարները մեծարանքներ ըրին ցուցարարներուն։

ԺՈՒԷՍ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

Սէրվէթի-Ֆիւնունի արտօնատէր Ահմէտ Իհսան պէյ որ Եւրոպա կը գտնուի, տեսակցեր է Ֆրանսացի նշանաւոր ընկերվարական Մ. Ժան Ժօրէսի հետ, որ ասկէց առաջ միշտ կը հարուածէր Թուրքիոյ բռնակալութիւնը, և Սահմանադրութենէն ետք սկսած էր ծափահարել այդ շարժումը։ Ժօրէս համոզուած էր թէ Հայերուն չափ Թուրքերն ալ կը տառապէին այդ բռնակալութենէն, և Հայկական դէպքերու առթիւ տրուած մեծ ատենախօսութեան մը մէջ, ուր վարչապետ Քլէմանսօ և երեսփոխան Տընի Քօշէն այ՛ քան սաստիկ յարձակեցան Թուրքերուն վրայ, Ժօրէս չմոռցաւ Թուրք ժողովուրդն ալ յիշատակել իբր ստրուկ։ Ժօրէս, ընդունելով Թուրք խմբագիրը ըսաւ.

—Քաղաքակիրթ աշխարհին գեղեցիկ օրինակ մը տուիք, ձեր լուռ գործունէութիւնովը և պարզութիւնովը, ինչ որ կ'ապացուցանէ ձեր հակումը դէպի քաղաքակրթութիւն։ Բայց ամէն ժամանակէ աւելի հիմա է որ այդ պարզութեան և աւելի համբերութեան պէտք ունիք։ Վաղը Պուլկարիա անկախ պիտի հռչակուի, Պոսնա Աւստրիոյ պիտի միացուի։ Այս բաներուն առջեւ պատրա՞ստ էք։ Որովհետեւ ցաւալին այն կ'ըլլայ որ ձեր ներքին բարեկարգութենէն վնասուող այդ երկու երկիրներուն այս արգելքին առջեւ ձեր համբերութիւնը կը հատնի և այսպէս ձեր նպատակը կ'աւրուի։

—Ամէն բան կը հասկնանք թէ ո՛րկէ կը դրդուի։ Բայց մենք հանդարտ պիտի վարուինք։ Եւրոպա յանձն առած էր Պուլկարիոյ բարեկարգութեան գործը։ Ասոր համար լաւ է որ սպասենք մեծ տէրութեանց ընթացքին։

—Պրավօ՛, շատ լաւ կարծիք է այդ։ Այդպէս համբերելով ժամանակ շահելու և ուժովնալու էք։ Անգամ մը ներքնապէս կարգաւորուեցէք, զօրացէք, ետքը կ'ամրանայ ձեր քաղաքական դիրքը։

—Այս մասին ամէնէն մեծ օգնութիւնը Անգլիայէն ետք Ֆրանսայէն կ'ակնկալենք։

—Իրաւունք ունիք սպասելու։ Ֆրանսա այս պահուս իր Մարոքի անբանաւոր գործով ազատական շարժումը սահմանափակած է։ Ես ասոր շատ կը ցաւիմ։ Աւստրիական դեսպանը հանրապետութեան նախագահին մօտ Պոսնայի համար դիմում ըրած պահուն խօսեր է եղեր նաև Մարոքի վրայ։ Մարոքի վրայ խօսիլը արգելք դնել է Ֆրանսայի առջեւ որ Թուրքիոյ հանդէպ իր մարդկային պարտականութիւնը չկատարէ։ Աւա՜ղ....։ Սակայն դուք համբերատար եղէք, այս խնդիրը ձեր դէմ ելլելիք վերջին արգելքն է, զայն ալ անարգեցէք և ա՛լ մի վախնաք։

ԹՈՒՔ ՔՕՄԻՏԷԻՆ ԲՈՂՈՔԸ

Օսմ. Միութեան և Առաջդիմութեան Քոմիթէն յանուն օսմանցիութեան և մարդկութեան բողոքեց Աւստրիոյ և Պուլկարիոյ դէմ, և այս բողոքը հեռագրեց բոլոր եւրոպական մամուլին և գործակալութեանց։ Շաբաթ օր Սելանիկի մէջ Քոմիթէին կազմակերպութեամբ մեծ միթինկ մը գումարուեցաւ ուր 20000 հոգի կային։ Այս միթինկին մասնակցեցաւ նաև Պուլկար Սահմանադրական Ակումբը։ Պուլկարներ ալ խօսեցան և բողոքուեցաւ Աւստրիոյ և Պուլկարիոյ դէմ։ Ետքը, հետեւեալ հեռագիրը ուղղուեցաւ մեծ տէրութեանց արտաքին գործոց նախարարներուն, բացի Աւստրիականէն նախարարէն.—

«Ա.—Արեւելեան երկաթուղիին գրաւումը, Պուլկարիոյ անկախութիւնը, մեր հայրենիքին անբաժան մէկ մասը կազմող Արեւել. Ռումէլիին Օսմ. երկրէն անջատումը, Պոսնա-Հերսէկի Աւստրիոյ կցումը ապօրինի արարքներ են. գոյութիւն ունեցող պայմանագիրները կոտր կոտր ընող Աւստրիոյ և Պուլկարիոյ դէմ կը բողոքենք մեր բոլոր ուժով։ Բ.—Այս անիրաւութեան դէմ, արդարութիւնը ապահովելու համար մեզի բարոյապէս օգնող եւրոպական հանրային կարծիքին և պետական պաշտօնեաներուն շնորհակալ ենք։ Գ. Մինչև որ արդարութիւնը հաստատուի կը յայտարարենք թէ մեր բոլոր ուժովը պիտի պաշտպանենք մեր իրաւունքը, և կը պահանջենք մեծ տէրութիւններէն որ աշխատին միջազգային պայմանագրութեանց շարունակութիւնը ապահովելու»։

Էտիրնէի մէջ ալ 20000 հոգինոց միթինկ մը տեղի ունեցաւ շաբաթ օր։ Ժողովրդական հաւաքումներ եղան նաև Գոնիայի, Պրուսայի և Գասթէմունիի մէջ, և բողոքներ հեռագրուեցան Եւրոպա։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԽԱՂԵՐԸ

Հաստատուած է թէ Ռումէլիի երկաթուղիին գործադուլը պատրաստուած է Ֆիլիպէէ յատկապէս ղրկուած դրդիչներու կողմէ։ Առաջին գործադուլը պատրուակելով Պուլկարիա գրաւեց Արեւելեան Ռումէլին։ Հիմա նոր գործադուլ մը կը գրգռէ, ո՛վ գիտէ ի՛նչ կանխակալ միտքով։ Իրաւ ալ, այս օրերս քանի մը Պուլկարի երէ մարմին մը եկաւ Էտիրնէ և լուր տուաւ երկաթուղիի պաշտօնեաներուն թէ պատուիրակ մը ղրկէին։ Ասիկա իմացուեցաւ սակայն, և անմիջապէս Օսմ. Քոմիթէէն հոն մարդիկ ղրկեց, լուր տուաւ կառավարութեան և անմիջապէս երկրէն վտարուեցան այդ մարդիկը որոնք Պուլկարիայէն եկած էին գործադուլ առաջ բերելու համար։

ԿՐԵՏԷԻ ԽՆԴԻՐԸ

Կրէտէի մաքսատուններուն մէջ սկսեր են գործադրել հելլենական մաքսային կանոնները։ Կղզիին մէջ ալ հելլէն քաղաքային օրէնքներուն գործադրութիւնը սկսեր է։ Գործադիր մարմինը հաղորդեց գահաժառանգին թէ Կրէտէ կցուած է Յունաստանի.

Այս առթիւ Հուգուգը Ումումիէ կ'ըսէ. —«Յունաստան որ մեր բարեկամն է, ինք ալ կ'ուզէ առիթէն օգտուիլ։ Չորս տէրութիւնները Կրէտէն գրաւած էին զայն խաղաղեցնելո՞ւ թէ Յունաստանի կցելու համար։ Չորս տէրութիւնները ի՛նչ բարեկարգութիւն ըրին կղզիին մէջ։ Ասոնք բարեկարգութենէ աւելի Յունաստանի շահուն ծառայեցին։ Թուրքիա չի կրնար ընդունիլ այս միացումը»։

Նէի Կազեթա ալ կ'իմանայ Բ. Դուռէն թէ Կրէտէի խնդիրին համար հելլէն կառավարութիւնը ապահոված է որ բնաւ դժուարութիւն չպիտի յարուցուի։

⁂ Աթէնքի ռուսական և ֆրանսական դեսպանները խստիւ յայտարարած են Յունաստանի արտաքին գործոց նախարարին թէ բնաւ չպիտի կարենան գործադրել Կրէտէն Յունաստանի կցելու մասին տրուած որոշումը։ Արտաքին գործոց նախարարը պատասխանած է թէ ատիկա անկնկալ կերպով տեղի ունեցած է և թէ կառավարութեան ձեռնարկը չէ ան։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ ԵՒ ՆԵՐԿԱՅ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Վերջին թղթաբերով եկած անգլիական թերթերը միաձայն հաւանութեամբ շատ խիստ լեզու կը գործածեն Աւստրիոյ դէմ։ Անգլիա պիտի չներէ որ Աւստրիա և Պուլկարիա վայելեն իրենց անիրաւութիւնը առանց որոշ և հաւասար փոխարինութեան։ Կը ցաւին ծերունի կայսեր Ֆրանց Եօզէֆի ընթացքին վրայ։ Ցաւ կը յայտնեն որ իր երկար և պատուաւոր ասպարէզին մէջ իր անունը արատաւորեց ա՛յնպիսի գործով մը որ կը յիշեցնէ Աւստրիոյ դատապարտելի ընթացքը Լեհաստանի բաժանման ատեն և Ռուսիոյ միջամտութիւնը 1849ին Մաճառստանի մէջ։ Աւստրիոյ գործը գարշելի է ամէն խիղճերու համար, և ա՛լ աւելի գարշելի կ'ընեն զայն յայտարարութեան կեղծաւոր բառերը.—

«Ցօգորուած ըլլալով սա՛ անյեղլի համոզումով թէ քաղաքակրթական և քաղաքական վսեմ նպատակը՝ որուն համար Աւստրիա ստանձնեց Պոսնա-Հերսէկի գրաւումը և վարչութիւնը», ևն.։ Այսքան անբարոյական գործի մը այսպիսի գեղեցիկ յառաջաբան մը պէտք էր։ Մաճառները այսքան շուտո՞վ մոռցան թէ ի՛նչպէս Թուրքերը վեհանձնաբար ապաստան տուին սահմանադրական իրաւունքներու համար կռուող Մաճառներուն։ Կը վայլէ՞ միթէ իրենց հիմնական ընթացքը

Ծիրդ այս դառն ոճով կը խօսին Անգլիոյ թերթերը Աւստրիոյ ներկայ քաղաքականութեան վրայ։

⁂ Անգլ. Բարլամէնթին անդամներէն մին Կ. Պոլիս պիտի գայ, օժանդակելու համար Ժէօն Թիւրքերուն իրենց խորհրդարանին կազմութեան և գումարման։

⁂ Բոլորովին անստոյգ լուրեր տարածուած են Կ. Պոլսոյ մէջ, իբր թէ անգլիական նաւատորմիղը Պարսից Ծոցին մէջ Շաթ-էլ-Արապ առաջանալով գրաւեր է Պասրան։

⁂ Աւստրիոյ արտաքին գործոց նախարարը մերժեց սերպ կառավարութեան բողոքագիրը ընդունիլը, ա՛յն մտօք թէ Սերպիա իրաւունք չունի բոլոր այս եղածներուն մէջ դիւանագիտական միջնորդութիւն ընելու։

⁂ Գարատաղի իշխանը իր թիկնապահին միջոցաւ ինքնագիր նամակ մը գրեց իր փեսին՝ Իտալիոյ թագաւորին։ Չէթինէէի մէջ այրեցին Աւստրիական դրօշ մը։

ԽԸՐԳԱՅԻ ՇԷՐԻՖԻ հանդէսը տեղի ունեցաւ երէկ։ Սուլթանը ծովու ճամբով կէս օրին Թօփգափուի պալատը եկաւ և այնտեղ այցելեց Մարգարէին նուիրական վերարկուին։ Ետքը վերադարձաւ։

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ առջի գիշեր եւս Վարչապետին ապարանքին մէջ մինչև ուշ ատեն խորհրդակցութիւն կատարեց՝ ծանուցագրին փոխարէն անգլիական, ռուսական, իտալական և ֆրանսական կառավարութեանց կողմէ ղրկուած պատասխաններու մասին։

ԱՆԴՈՐՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՀՊԱՆԵԼՈՒ համար շրջուն զինուորական պահակախումբերու հետեւելիք ընթացքին մասին կանոնագրութիւն մը պատրաստուած է, որ Նախարարաց Խորհրդոյ կողմէ վաւերացուեցաւ։ Այդ կանոնագիրը, որ պատրաստուած է գերմանական և ֆրանսական բանակներուն մէջ գոյութիւն ունեցող նմանօրինակ կանոնագրութեան վրայ, կ'որոշէ թէ ո՛ր պարագային զէնքի պիտի դիմեն զինուորները՝ խռովութիւն յարուցանողներու և կամ յարձակում գործողներու վրայ։

ՄՈՒՐԱՏ ՊԷՅ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ.— «ՄԻԶԱՆ» ԴԱԴԱՐԵԱԼ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ.— Միզան լրագրին հիմնադրիչ Մուրատ պէյ, որ ռէաքսիոն առաջ բերելու համար գրգռիչ հրատարակութիւններ կ'ընէր, վարչապետին հրամանաւ ձերբակալուեցաւ։ Նմանապէս ձերբակալուեցան իր համախոհները՝ Նազիֆ Սիւրուրի և Ճէմիլ Մոլլա որոնք պատերազմական պաշտօնատունը տարուեցան։ Ասոնց նախնական հարցաքննութիւնը պիտի կատարեն Պոլսոյ նախագահ ատենի ընդհ. դատախազութեան Ա. օգնական Թէվֆիգ և հարցաքննիչ Ճէմիլ պէյերը։ Այդ ձերբակալուածներուն, ինչպէս նաև Սկիւտար Եէնիճամիի իմամի փոխանորդին և համախոհներուն, քէօր Ալիի ևն. վերաբերող թուղթերը միացուեցան։

⁂ Տպագրական Տեսչութիւնը հրամանագրով մը կը ծանուցանէ թէ նկատելով որ Միզան լրագիրը հասարակաց միտքը գայթակղեցնող հրատարակութիւններ կ'ընէր, Պետութեան կողմէ տեսնուած պէտքին վրայ այդ թերթը եպարքոսական հրամանաւ դադարման դատապարտուած է՝ մինչև որ կատարուող քննութիւնները աւարտին։

⁂ Տարագրեալներու և ազատութեան համար տառապողներու թերթը՝ Հուգուգը Ումումիյէ կը բողոքէ Մեծ. Եպարքոսին դէմ, որ Մուրատ պէյը ձերբակալել տուած էր օրէնքի սահմանէն չելլելով։ «Ասիկա բռնաբարում մըն է, կ'ըսէ մեր պաշտօնակիցը, սահմանադրութեան օրէնքին դէմ, ինչ որ չենք ներեր և անոր դէմ ո և է ոտնձգութիւն անէծքով կը պաշտպանենք։ Ո՛վ որ ալ ըլլայ, ապօրինի ձերբակալութիւն չենք ընդունիր։ Եթէ Մուրատ պէյ յանցանք մը գործելու ստորնացեր է, օրէնքով թող գործեն։ Ընդհանուր դատախազին պաշտօ՞նը ի՞նչ է։ Օրէնքին տրուած ձեռնհասութիւնը ո՞ւր կը մնայ։ Արդեօք Եպարքոսը ընդհ. դատախազի հանգամանք ունի՞։ Եթէ սահմանադրական կառավարութիւնը այս տեսակ օրէնքէ դուրս ընթացքներու սկսի, ազգը ինչպէ՞ս կրնայ ապահով ըլլալ թէ ազատութիւնը չպիտի կորսուի։ Այս բաները կը հարցնենք Դատական Նախարարութենէն և կը հրաւիրենք ընդհ. դատախազը որ իր պաշտօնը կատարէ»։

⁂ ԻԶՄԻՐԷ կը հեռագրեն տեղական թերթի մը թէ այդ քաղաքին ընտրական արդիւնքին հետեւանքով Թուրքերը խիստ բարկացած են Յոյներուն դէմ։

⁂ Պերկամայի մէջ Յոյները 4000 ընտրողներով մեծ յաղթանակ մը տարին, բայց իշխանութիւնը անմիջապէս չեղեալ համարեցին զայն։ Ասոր պատճառաւ Յոյները գրգռուեր են, իրենց ըսածը չըլլալուն համար։ Բայց միշտ իրենց ըսածը պիտի ըլլայ։

«ՌԷԱՔՍԻՕՆ»Ի ՓՈՐՁԸ.— Իգտամի նամակագիր մը կը գրէ թէ առջի օր երկու վայելչազգեստ հանըմներ և իրենց դիմացը դարձեալ յոյժ վայելչազգեստ սպայ մը գոց ֆայթօն մը նստած Կէտիկ փաշայի պահականոցը տանող զառիվարէն կ'իջնէին, երբ 2—3000 հոգինոց ամբոխ մը՝ լրագրի ցրուիչներէ, դատարկաշրջիկներէ, ևն. բաղկացած— Սուլթան Մահմուտի դամբարանին դիմացի կողմէն կառքը հետապնդեցին և պահականոցին առջեւ հասնելնուն, կառքը կեցնել տուին և սպան կառքէն վար իջեցուցին՝ ըսելով «Դուն վատահամբաւ կիներու հետ կառք կը նստիս»։ Ետքը վար իջեցուցին կառապանին քով նստող անոնց տղան՝ արիւնլուայ վիճակի մէջ, և

---

(21)

—Ես այս իրիկուն չ'եմ կրնար երթալ զօրանոցը։

—Ի՞նչ ըսեմ իրեն, Սրբազա՛ն էֆէնտի։

—Ըսէ՛ որ վաղը թո՛ղ ինծի սպասէ Չէթունի կառավարական պալատին մէջ։

Յարգալից բարեւով մը մեկնեցաւ Օսման Չավուշ և վերադարձաւ զօրանոցը, բերելով եպիսկոպոսին պատասխանը։

Սալիհ բարկացաւ, ուզեց նորէն վանքը ղրկել ոստիկանը, բայց յետոյ, վախնալով բարդութիւններէ, ետ կեցաւ այդ գաղափարէն. հնչակը զարկաւ, ոստիկան մը ներս մտաւ։ Սալիհ պատուիրեց ասոր՝ որ ներս չ'ընդունի ո՛չ մէկ այցելու, ինքը մինակ մնալու պէտք ունենալով այն գիշերը։

Ու սկսաւ մէկիկ մէկիկ աչքէ անցընել Հալէպէն նոր հասած նամակները։

Արիֆի նամակներուն ոճը խիստ էր այս անգամ. Սալիհ պահ մը սկսաւ կասկածի տակ դնել իր պաշտպան պետին անկեղծութիւնը, երբ կրկին ու կրկին կարդաց նամակի մը հետեւեալ տողերը. «Շատ մի՛ պնդէք, դադրեցէ՛ք պահանջելէ աւազակները. կրնան ծանր հետեւանքներ առաջ գալ ձեր յամառութենէն. Եարփուզ, Երիտասարդին ձերբակալումը պիտի կրնա՞ք արդարացընել. եթէ բռնուած թուղթերուն մէջ վտանգաւոր բան մը չը գտնուի, ջանացէ՛ք ուրիշ ծանր յանցանքով մը ամբաստանել զինքը. միակ մարդն է, որ պիտի կրնայ մեր ծրագիրը յաջողցնել տալ, եթէ անգամ մը բանտէն դուրս ելլէ։ Լաւ ուշադրութիւն դարձուցէ՛ք, չըլլա՛յ թէ խաբուիք իր պաշտպանողականէն. զինքը շատ լաւ կը ճանչնամ. Տրապիզոն կուսակալ էի, երբ որ այդ մարդը, Սամսոնի մէջ մասնաւոր վարժարան մը բացած էր. մեր նուսուհի պէյին պաշտպանութիւնը կը վայլէր. յեղափոխական մըն է, կատաղի քարոզիչ մը, Հնչակեաններուն ներկայացուցիչը, ևն.»։

—Լաւ ուրեմն, կրկնեց ինքնիրեն Սալիհ, Երիտասարդին ձերբակալումը կը բաւէ մեր Կառաուն Ակումբի ծրագիրը գործադրելու համար. չէ՞ որ Գում Գափուի Ցայցէն ետքը շատ դիւրին է հաւատացնել ու կլլեցնել ամէն սուտ. ի՛նչ հարկ կայ պնդելու,

[illegible]

Կէս գիշեր կը զարնէր զօրանոցին ժամացոյցը, երբ որ Սալիհ, հերթապահ զօրքերուն մէջէն սողոսկելով անցաւ, իր ննջասենեակը քաշուեցաւ։

ԺԱ.

Եարփուզի կալանաւոր Երիտասարդը դեռ նոր արթնցած էր, փոքրիկ երախային ճիչէն, որ ամբողջ գիշերը լացաւ Դոկ. Տ. Մկրտիչեանի տունը ուր կը մնար իր ընտանիքին հետ, միայն իր եղբայրը, ըմբիշ Աւետիք, կառավարութեան բանտին մէջ կը քաշէր իր յանդգնութիւնը, երկու Հնչակեանները պաշտպանելու համար Միւտիրը ծեծած ու աւազանը նետած ըլլալու յանցանքով։

Հազիւ թէ լուացած էր երեսները, սանդուխէն ոստիկան մը վեր ելաւ, ձեռքը թուղթ մը. մօտեցաւ ու յանձնեց Երիտասարդին։ Հազարապետը կը հրաւիրէր զինքը կառավարական պաշտօնատունը, քանի մը հարցումներու համար։

Տնեցիները տակաւին քունի մէջ էին։ Չուզեց վրդովել տան հանդարտութիւնը, և, աճապարեց պատրաստուիլ, ոստիկանին ընկերակցութեամբ երթալու հազարապետին։

Պաշտօնատան մէջ, հազարապետը մեծ քաղաքավարութեամբ մը վարուեցաւ հետը. նստեցուց դիմացի բազմոցին վրայ, և թուղթի կտոր մը ձեռքը, մեղմ ձայնով մը սկսաւ հարցաքննել։

—Էֆէնտի՛, ի՞նչ է անուննիդ։

—Պէ՛յ էֆէնտի, կը ներէք, ես երբէք պարտաւոր չեմ զգար ինքզինքս, պատասխանելու ո՛և է հարցումի, որովհետեւ շատ անիրաւ կը գտնեմ այս գիւղի Միւտիրին վարմունքը, ինծի պէս մէկու մը հետ, որ պարկեշտ ճամբորդ մըն եմ, ունիմ կանոնաւոր անցագիր և նոյն իսկ յանձնարարութիւններ....։

—Լա՛ւ, էֆէնտի՛, չա՛տ լաւ, ես ալ կը տեսնեմ որ դուք զարգացած, ազնիւ ու բարեկիրթ անձնաւորութիւն մըն էք, սակայն, ի՞նչ ընենք, մեր միւթեսարրըֆին հրամանովը հոս եկած եմ զինուորներովս, ձեզ հարցաքննելու և ընդ հսկողութեամբ առաջնորդելու Մարաշ։

ըկու կիները դժուարաւ ինքզինքնին պահականոց նետեցին։ Այս դէպքը ճիշդ պահականոցին առջեւ պահակներու քով տեղի ունեցաւ։

*** Դարձեալ առջի օր Թրքուհի մը իր եղբօր հետ կօշկավաճառի խանութ մը կը մտնէ, երբ կարգ մը պալթըճըլըպախներ կը սկսին խանութը շրջապատել գոչելով. «Այս կնոջ գլուխը կտրելու է, թեւերը կտրելու է»։ Կինը և խանութպանը կ'աղերսեն, կը լռեն և մեծ դժուարութեամբ կը հեռանան լետոյ։ Իգտամ կ'ըսէ թէ կարելի չէ որ Օսմանցի մը, Իսլամ մը չցաւի իսլամ կիներու վրայ եղած այս յարձակումները և այս խայտառակութիւնները կարդալով, և կը հրաւիրէ որ կառավարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առնէ։

*** Բէօր Ալիէ և Ապտիւլգատէրէ ետք Ահմէտ Համտի մըն ալ։ Սա ալ Կիր. օր Ֆաթիհի մզկիթին մէջ, երբ քարոզ կը տրուէր, յանկարծ խօսքը հօճային ուղղելով ըսաւ. «Հօճա էֆ. տանկ խօսքեր մի՛ ըներ։ Քիչ մըն ալ պետութեան վրայ խօսէ, միայն ազգով չըլլար։ Ըրած խօսքերդ վնասակար են, մենք ֆէտայի ենք»։ Ժողովուրդը յարձակեցաւ վրան, և ծեծելով դուրս հանեց Ահմէտ Համտին, որ դաշոյն քաշեց, բայց Սէլիմիէ զօրանոցին սպաներէն Րամիզ էֆ. առաւ զայն՝ գլխէն վիրաւորելէ ետք։ Այս Ահմէտ Համտին Վիտինցի է։ 30 տարի առաջ Պոլիս եկած է։ Ցետոյ Ջօնկուլտաք երթալով ձիաւոր ոստիկան զինուոր եղաւ։ Ապա հրաժարելով, գրեթէ [illegible] պարապ պարապ կը շրջէր չորս [illegible] է ի վեր։ Անկէ առաջ աղջիկ զաւակ մը պալատ տարած էր։ Այս աղջիկը հիւանդութեան մը բերմամբ մեռած էր։ Ահմէտ Համտի ամէն օր Պալատ երթալով, իր աղջկան գոյքը պահանջելով ձանձրոյթ կը պատճառէր։ 324 տարւոյ Ցունիսին դարձեալ տանկ դիմում մը ըրած ըլլալով, Պալատ կանչուեցաւ։ 10 օր ոստիկանութեան բանտը պահուեցաւ և յետոյ 50 մէճիտիէի չափ պարգեւ տրուեցաւ և Պարթէն ղրկուեցաւ։ Ինք կը յայտարարէ թէ մզկիթին մէջ հօճային խօսքերը հասկցած չըլլալուն պահանջած էր որ բաց խօսի։ Հասկցուած է թէ ուրիշի թելադրութեամբը տանկ ընթացքի մը մէջ գտնուած է։

ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆԸ. — Սապահ գրած էր թէ Սուլթանը պաղառութեան հետեւանօք քիչ մը անհանգիստ ըլլալուն համար չէ կրցած ընդունիլ Աւստրիական, Ֆրանսական և Ռումանական դեսպանները։ Իգտամ կ'ըսէ թէ Սուլթանին առողջութեան մասին հրատարակուած այս լուրը բոլորովին անհիմն է, և թէ Սէլամլըգի օրը ներկայ գտնուողներուն մէջ միայն դեսպանները չկային։

ՆԵՂՈՒՑՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ. — Թանին կը գրէ. «Մէկ քանի օրէ ի վեր թերթերու մէջ կը գրուի թէ Ռուս կառավարութիւնը մտադիր է դիմումներ ընել Սեւ-Ծովու Ռուս նաւատորմին նեղուցներէն ազատ անցք ունենալու իրաւունքը ձեռք բերելու համար։ Ղալաթիոյ թերթերէն մասնաւորապէս Նէօյէ Թուրքալ այս մասին ամէն օր իրար հաստատող լուրեր կը հրատարակէ։ Ստոյգ աղբիւրէ ստացուած տեղեկութեան մը նայելով, Ռուս կառավարութեան այդ մտադրութիւնը պաշտօնական գոյն մը առած է։ Ռուս կառավարութիւնը Սեւ-Ծովու մէջ պահած իր նաւատորմին ազատ շարժումը կարենալ ապահովելու համար պիտի աշխատի որ Հիւնքեար Իսկելէսիի պայմանագիրը ետ առնուի։ Այն ատեն Ռուսերը ռուս նաւատորմին Միջերկրական անցնիլը՝ մէկու մը իր տան բակէն դուրս ելլելուն պէս բան մը կը նկատէին, ընդհակառակն օտար նաւատորմի մը ազատօրէն Սեւ ծով մտնել կարենալը՝ Ռուսիոյ տան վրայ յարձակում մը կը նկատէին։ Ռուսիա այժմ իր այդ տեսակէտին անդրադարձած է և կ'աշխատի եղեր որ իրեն հետ Սեւ ծովու մէջ ծովեզերքի տէր եղող տէրութիւնները՝ նեղուցներէն ազատ անցուդարձ ունենալու իրաւունք ձեռք բերեն, և կը խորհի եղեր նաեւ տէրութեանց հաւանութիւնը ստանալու համար կարգ մը վարձատրութիւններ ընել։

ԱՌՆԱՒՈՒՏՆԵՐԸ. — Անգլ. թերթ մը թէեւ կը գրէ թէ Առնաւուտները անկախութիւն հռչակած են, բայց բացարձակապէս անհիմն է այդ լուրը, կը գրէ Թանին։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ. — Անգլիացի մը հաւաստած է թէ եթէ Թուրքիոյ և Պուլկարիոյ միջեւ պատերազմ ծագի, 100.000 թօնօ պահծու միս պիտի ղրկէ այս տեղ։ Այսպէս հեռագրով իմաց տուած է։

ԶԱՐՀՈՒՐԵԼԻ ՈՃԻՐ ՄԸ. — Առջի գիշեր, ժամ 4ին, բարձրահասակ շըջէկ պէկցեվի մը ուսը պայուսակ մը առած Նուրը Օսմանիյէէն անցնելուն, ոստիկանութիւնը կեցուց, և պայուսակը բանալով, տեսաւ որ այլեւայլ մասերու բաժնուած մարդկային մարմին մըն է։ Քննութիւն կատարուեցաւ և հաստատուեցաւ թէ սպաննեալն է Վէզիր խան բնակող Ահմէտ Համտի էֆ. անուն անձը։ Իր սենեկակիցը, Պաղտատցի մը, յիշեալ Պէտէվին կրօնական ուսանողի մը աջակցութեամբ խեղդամահ ըրած է զայն և յետոյ մարմինը յօշոտելով պայուսակին մէջ դրած է։ Արիւնը վարի սենեակը չկաթելու համար սպունգով մը մզուած է։ Այդ Պաղտատցիին վրայէն 65 ոսկի ելած է։

ՆՈՐ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

Հայկական Նոր Թատերախումբը մօտ օրէն պիտի ներկայացնէ խիստ յուզիչ և քաջալերեց ողբերգութիւն մը

ԹԷՈԴՈՐՈՍ ՍԱԼՀՈՒՆԻ

ԿԱՄ

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՆԱՀԱՏԱԿԸ

որ Թատերախաղերու լաւագոյններէն մին է և որուն համար խումբը ամէն ջանք ի գործ դրած է զայն յաջող կերպով ներկայացնելու համար։

ՊՈՄՊԱՅԻ ԽՆԴԻՐ ՄԸ

ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ

Թուրք մէկ քանի թերթերու մէջ հետեւեալը կը կարդանք.—

«Շաբաթ տուու, ժամը 3ու կէսին ատենները Մախսուսէի Սամաթիոյ նաւամատոյցին պաշտօնեաները ծովեզերքի ծանծաղուտքին մէջ երկու ծրար կը նշմարեն, և կասկածելով հանել կուտան սուզակի մը։ Այս ծրարներուն մէջէն ութը հատ պոմպա հանուեցաւ։ Ձեւէն այնպէս կ'երեւի թէ Պոլսոյ մէջ պատրաստուած է։ Ոստիկանութեան դուռը ղրկուեցան պոմպաները որ իր կարգին ղրկեց Թնդանօթարան։ Խուզարկութիւն կատարուեցաւ նաւամատոյցին շուրջը, բայց ուրիշ բան չգտնուեցաւ։ Կ'ենթադրուի թէ այս ռումբերը ուրբաթ գիշեր, վերջին շոգենաւով բերուած էին, սակայն բազմութիւն շատ ըլլալուն և պաշտօնեաներ գտնուելուն, կարելի չէ եղած Սամաթիա հանել, և ծով նետուած են։ Քննութիւնները առաջ կը տարուին»։

Մենք մեր կարծիքով պօմպայի այս խնդիրը սարքուած, պատրաստուած գործ մը կը համարենք, կասկածներ արթնցնելու և ժողովուրդին մէջ գրգռութիւն առաջ բերելու համար։ Չենք կրնար ըմբռնել թէ մէկը ինչո՞ւ տարած ըլլայ այդ զէնքերը և ինչո՞ւ ետքը ծովը ձգած։ Տանողը չպիտի՞ գիտնար թէ բազմութիւնը կամ քանի մը տմասակի պաշտօնեաներ բան մը չէին կրնար ըսել ու ընել, քանի որ արդէն կասկածները վերցուած են, և վերջին շոգենաւին, ընտանիքի հայրեր մեծ ծրարներով կը դառնան իրենց տուները։ Երկու անագին ծրար բազմութեան մէջ և պաշտօնեաներու առջեւ ծո՛վը նետելը կասկածելի է, թէ պաղարեամբ թեւին տակ առած անցնիլը։ Ահա՛ կասկածելու առաջին և մեծագոյն առիթը։ Երկրորդ, պօմպայի գործունէութեան տեղի կա՞յ այժմ։ Երրորդ, եթէ նոյն իսկ տեղի ըլլար, կը կարծուի՞ թէ ձեռնարկուն պիտի վախնար։ Չենք ալ կրնար ըսել թէ հինէն մնացած էր մէկուն քով և ան պէտք չունենալով բերած ծով ձգած էր։ Մէկը որ մինչեւ հիմա պահած էր, կրնար ատեն մըն ալ պահել, որովհետեւ ժողովուրդին մէջ, մանաւանդ այսօրիկս, սաստիկ վախ մը, ընդհանուր խուճապի մը և հակազդեցութեան մը կասկածները կային։ Ծովուն մէջ հինէն մնացած ալ չէր կրնար ըլլալ, որովհետեւ թուղթի փաթթուած էր և թուղթը վրան էր տակաւին։ Անկէց զատ, երկու կտոր թուղթ տեսնելով, այն ալ ծանծաղուտքի մը մէջ, ինչպէս մեծ կասկածներ կ'ունենան և սուզակներ կ'իջեցնեն։ Մինչեւ հիմա Սամաթիոյ ծովեզերքը թուղթ տեսնուած չէ՞ր։

Կը կրկնենք թէ սարքուած, կազմակերպուած բան է մը կը կասկածինք մենք, գուցէ Սամաթիոյ մէջ խուզարկութիւն մը առաջ բերելու և այսպէս ընդհանուր յուզում մը պատճառելու չար մտադրութիւնով։

Այս պատճառաւ, ոստիկանութեան նախարարութենէն կը պահանջենք խիստ քննութիւն մը։

ՊՈՅՔՕԴ

ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

Աւստրիական ապրանքներու դէմ պոյքօդը կը շարունակուի։ Պոլսոյ մէջ գտնուող աւստրիական վաճառատուններու առջեւ ամբոխը կենալով, կ'արգիլէ ներս մտնել ուզողները. և կամ դուրս ելլողները կը նախատէ եուհա՛ աղաղակներով։ Իգտամ սակայն, յանձնարարելով հանդերձ որ ամէն միջոց ի գործ դրուի աւստրիական ապրանաց վաճառումը կասեցնելու համար, կը յորդորէ որ վաճառատուններու առջեւ այդպէս խուռնամբոխ հաւաքոյթներ տեղի չունենան, զի հին բռնակալութեան կուսակից մէկ քանի խաֆիյէներու կողմէ կրնայ ցաւալի հետեւանք մը ստեղծուիլ։

*** Աւստրիական դեսպանատան Թարգմանը շաբաթ օր Բ. Դուռ գալով բողոքեց թէ Աւստրիական վաճառատուններու առջեւ ժողովուրդը կը գոչէ «վա՛յ է այն որ Աւստրիական վաճառք կ'առնէ», ինչ որ կրնայ անձնական յարձակումներու ալ տեղի տալ։ Պատասխանուեցաւ թէ կառավարութիւնը չէ այդ բանը դրդողը, ամէն մարդ ազատ է ուզած ապրանքը առնելու, և թէ երբէք անձնական յարձակում տեղի չունենար։

*** Երէկ բազմաթիւ Թուրք երիտասարդներ Հէրէքէի գործարանին արտադրութիւններէն ճերմակ ֆէսեր դրած, փողոցները շրջեցան և գոչեցին. «Մի՛ առնենք Աւստրիական ֆէսերը. կեցցէ՛ Օսմ. արտադրութիւնը»։

ԳԻՆԵՊԱՆՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

Անկէ առաջ Լանկայի մէջ հաւաքուած գինեպանաց ժողովը ամբողջական հաւաքում մը չունենալուն, այս անգամ որոշած ենք վերջնական որոշում մը տրուելու համար Պալըգ բազար Բումէլի կոչւող գործարանին վերնայարկը հաւաքուիլ Հոկտ. 2 Եշ. օր ժամը ճիշդ 4ին։ Հետեւաբար կը խնդրուի բոլոր թաղերու գինեպանաց ներկայացուցիչներէն որ գան և իրենց գաղափարը յայտնեն սոյն ժողովին մէջ։

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԽՄԲԱԳԻՐՆԵՐՈՒ գումարումը տեղի ունեցաւ շաբաթ օր Սիրքէճիի գարեջրատան մէջ, ուր ներկայ էին նաեւ Դաշնակցական ընկերներ։ Խորհրդակցութիւններէ և կարծիքի փոխանակութիւններէ ետք, որոշուեցաւ կազմել Պոլսահայ խմբագիրներու Միութիւն մը, տեսակ մը Սէնտիքա որ պաշտպանէ խմբագիրներուն բարոյական և նիւթական շահերը։ Այս միութեան համար առժամեայ դիւան մը կազմուեցաւ հետեւեալներէն, Տեարք Ռուբէն Զարդարեան, Մելքոն Կիւրճեան, Եր. Տ. Անդրէասեան, Տիգրան Արփիարեան, Եր. Սրմաքէշխանլեան, Տիգրան Չաւէն և Ցակոբ Տէր-Ցակոբեան։ Ասոնք, պիտի պատրաստեն Միութեան համար կանոնագիր մը և մինչեւ 15 օր պիտի ներկայացուի խմբագիրներու ընդհ. ժողովի մը։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ գրուեցաւ Միացեալ ընկերութեանց Տնօրէն խորհրդին Դաւիթ էֆ. Խոչկեցի համար, յայտնելով յիշեալին նիւթական անձուկ վիճակը, և այս առթիւ յանձնարարուեցաւ որպէս զի նկատի առնելով յիշեալին կարողութիւնը նոյն ընկերութեան մէջ քարտուղարութեան յարմար պաշտօն մը յանձնուի, քանի որ Խոչկեան ժամանակին Միացեալ Ընկերութեան Մայրենի Լեզուի դասագրքերուն մէջ բարեփոխում մտցուցած էր, Պատրիարքարանի յանձնարարութեամբ։

ՆԻԿՈՄԻԴԻՈՅ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ ինչպէս որ գրեցինք իր Թեմին կողմէ կաթողիկոսական պատգամաւոր ընտրած էր Պր. Ա. Մանթաշօֆը, սակայն իր Թեմականներէն դիտողութիւն ընող եղաւ թէ երբ Երեսփոխանական Ժողով գումարեց իր վիճակին մէջ և ինչպէս ընտրուեցաւ Պր. Ա. Մանթաշօֆը։ Ընտրելիին արժանաւորութեան վրայ խօսք չկայ, բայց ո՛վ ալ ըլլայ, պէտք է օրէնքով ընտրուած ըլլայ։

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ Պ. ՆՈՒՊԱՐ ի նպաստ Հայ աքսորականաց և տարագրելոց 20 օսմ. լիրա ղրկած է Տեղապահ Սրբազան Հօր։

ՏԵՂԱՊԱՀ ՍՐԲԱԶԱՆԸ շաբաթ օրը Դիւանին հետ միասին զբաղեցաւ կաթողիկոսական ընտրութեանց վերաբերեալ գործերով։ Գաւառները շրջաբերականներ ղրկուեցան ծանուցանելով կաթող. հրաւիրագրերուն Պատրիարքարան հասնիլը, շրջաբերականներուն կցելով նաեւ հրաւիրագրերուն պատճէնը։ Ցանձնարարուեցաւ փութացնել կաթող. պատգամաւորաց ընտրութիւնը։

ՎԱՐԴԱՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ օրէնսդրական Ցանձնաժողովը շաբաթ օրն ալ նիստ գումարեց Պատրիարքարանի մէջ և առաջ տարաւ իր ծրագրին խմբագրութիւնը։

ՏՆՏԵՍ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ վերջին նիստին մէջ խնդրոյ առարկայ ըրաւ Պատր. պաշտօնէից ամսաթոշակի հարցը։ Կ'իմանանք թէ՝ պաշտօնէութեան ամսաթոշակները նուազում մը պիտի կրեն և թէ միւս կողմէ կ'առաջարկուի կարգ մը պաշտօնեաներու փոփոխութիւն։

ՊԱՐՈՆ ԱՖՐԻԿԵԱՆ, մեծահարուստ ռուսահայ ազգայինը որ խոստացած էր 40է աւելի վարժարաններ հիմնել Պարսկաստանի մէջ և հոն տիրող խառնակութիւններէն արգիլուած էր գործադրելու իր այդ գերազանցապէս օգտակար և բարձր նպատակը, փափաք յայտնած է եղեր այդ խոստացուած վարժարանները բանալ Թուրքիոյ այլեւայլ գաւառները, օգտուելով Սահմանադրութեան վերահաստատումէն։ Բերկրութեամբ կը հրատարակենք այս լուրը, և կը մաղթենք որ քիչ ատենէն առիթը ունենանք ողջունելու Աֆրիկեան վարժարաններուն բացումը։

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ Հոգաբարձութեան ներկայ անդամներն ալ երրորդ անգամ ըլլալով հրաժարական տուած են Տեղ. Սրբազանին։

ՏԻՎՐԻԿՑԻ 14 ազգայիններու ստորագրութեամբ գանգատագիր մը մեզի հասած է, որով յիշեալ ազգայինները, թուելով տեղւոյն կաթող. Փոխանորդ Տ. Խաչատուր վրդ. Տ. Ղազարեանի կարգ մը յոռի արարքները, անցեալին ու ներկային մէջ, կը խնդրեն որ նկատի առնուին իրենց բողոքները, և Տիվրիկէն հեռացուի այդ ապիկար, երեսպաշտ ու անտոհմ մարդը, որ ոչ միայն օգտակար չէ եղած ու չի կրնար ըլլալ, այլ, նոյն իսկ, եթէ շարունակէ դեռ պաշտօնավարել, անախորժ դէպքերու առիթ պիտի տայ։

ՏԻԱՐ Ց. Խ. ԱԼԼԱՀՎԷՐՏԻ ՕՂԼՈՒ ներկայ երեսփոխանական ընտրութեանց առթիւ մասնաւոր կոչ մը կ'ուղղէ Իսկիւտարի Սէլամսըզ թաղին ազգայիններուն, որպէս զի, բարեկամական կապերը և կամ ուրիշ նկատումները մէկդի դնելով իրենց քուէները տան անձնուէրներու, որոնց ազգասիրութիւնը ու օգտակար գործունէութիւնը ճանչցուած է, և որոնք անխախտ համոզումի և սկզբունքի ու մաքուր նկարագրի տէր են։ Այսպիսիներ միայն պիտի կրնան արժանապէս ներկայացնել Ազգը, և պաշտպանել հանրային շահերը։

ԲԻՒՐԻՔԷՆ Պ. Աւետիս Նորշէնեան խիստ գոյներով կը նկարագրէ տեղւոյն Թաղ. անդամներէն Սեթեան Կարապետի շատ մօտիկ անցեալը, իբրեւ լրտես, հաւատուրաց ու կեղեքիչ ժողովուրդի, և կը զարմանայ գործած հրաշքին վրայ, որուն շնորհիւ երէկուան լրտեսը՝ այսօր Թոնդ. յեղափոխական մը կ'ըլլայ։ Կը աւելցնէ միանգամայն որ խեղճ գիւղացիները տակաւին առաջուան բռնակալութեան ազդեցութեան ներքեւ, չեն համարձակիր ձայն բարձրացնելու այդ անխիղճ ու անբարոյական մարդուն դէմ։ Ուշադրութեան արժանի են հետեւեալ տողերը.— «Դուն, դաւաճա՛ն Սեթեան, 14 տարի շարունակ եկեղեցին եկամուտները կլլեցիր քանի մը համախոհներովդ, մինչդեռ ազգատը կը մեռնէր քաղցէն, քանի՛ անիր ընտանիքներ, կեղեքումներուդ զոհ, տուներնին, ինչքերնին վար գինով ծախեցին, փախան և կամ փճացան, իսկ դուն, 25 անդամներէ բաղկացած ընտանիքդ ապրեցնելէ զատ՝ նոր արտեր գնեցէր, հին ռէժիմի դրանիկներուն հետ միացած՝ այրիներու և որբերու ստացուածքը գրաւեցիր հաճեզով. ո՛ւն չի՞ր գիտ ալ իբրեւ քաղաքական ոճրագործ մը մատնողը ու աքսորել տուողը, որպէս զի բողոքի զօրաւոր ձայն մը պակսած ըլլար...։ Դեռ նոր, մէկ քանի ամիս առաջ, մէկ քանի ազնիւ երիտասարդներ իբր գոմիթէ չմատնեցի՞ր բանտարկել ու յետոյ 15 ոսկի կաշառքով արձակել չի՞ տուիր, ևլն. ևլն.։ Վերջացնելով նամակը մասնաւորապէս խնդրած է որ Մամուլ ու Առաջնորդարան ձեռք ձեռքի տան գիւղացիները փրկելու Թաղականի մուշտակի տակ այս ժանիքաւոր գայլէն։

ԱՏԱՆԱՑԷՆ մեզի կը գրեն թէ Թեմականներուն կրկնակի դիմումներուն պատասխանելով, Մուշեղ Եպս. գրեր է թէ Ատանա չվերադառնալուն պատճառը ա՛ն է որ հոս, Կ. Պոլսոյ մէջ, կ'աշխատի եղեր Դաշնակցականները և Հնչակեանները հաշտեցնել։

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ Ցեմարանոցի բաժնին պաշտօնեայք Տեղապահ Սրբազանին դիմած են նամակաւ մը, ուր պարզելով նախորդ յիմարապետ Պր. Ցովակիմի ամէն զեղծումները ու անգթութիւնները, որոնց ամէնուն ալ ականատես վկաներ են իրենք, խնդրած են Նորին Սրբազնութենէն, որպէս զի երբեք այդ պաշտօնեան կրկին Հիւանդանոց չընդունուի։

ՏԻԱՐ ԱՐՏԱՇԷՍ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆԷ կը խնդրուի մեր խմբագրատունը այցելել։

ՔԷՐՕՎԲԷ ՕԶԱՆԵԱՆ նամակ մը գրելով խմբագրութեանս, կը բողոքէ Շապին-Գարահիսարէն մէկուկէս ժամ հեռաւորութիւն ունեցող Ջրտուղի գիւղացիներէն Հաճի Ցարութիւն Պարոնեանի և Ծընծուխ Իսկիւ Թոփալեանի դէմ։ Ցիշեալները Սահմանադրութեան հռչակումէն երկու ամիս առաջ Շապին-Գարահիսար կ'երթան Խօճիկեան Ցարութիւնի անունով մէկուն անցագիր մը առնելու։ Ոստիկան Թէվֆիգ էֆ. ըսած է անոնց թէ եթէ տղայ ծառայ մը գտնէք ինծի, ջանք կ'ընեմ այդ անցագիրը հանել տալու. անոնք ալ Քէրօվբէ Օզանեանի 14 տարեկան տղուն մօրը կ'երթան և խեղճ կնոջ ձեռքէն բռնի կ'առնեն տղան։ Ի զուր խեղճ կինը կը պաղատի, որովհետեւ երկու տղան և ամուսինը պանդխտութեան գացեր էին և իր միակ նեցուկն այդ պատանին էր։ Ցիշեալ անձերը տղան Թէվֆիգ էֆ.ի կը յանձնեն և կը յաջողին անցագիրը առնել Խօճիկեան Ցարութիւնի համար, ուրկէ ալ կլորիկ գումար մը չորթած էին իբր կառավարական պաշտօնեաներու տրուելիք կաշառք։ Խեղճ պատանին Սահմանադրութիւն հռչակուած ատեն արձակուած զէնքի ձայներէն վախնալով կը հիւանդանայ, Թէվֆիգ էֆ. իր գիւղը կը ղրկէ զայն. հիմա յայտնի չէ թէ տղան ո՞ղջ է թէ մեռած։

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ» ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԹԵՐԹ ՉԷ

Մշակի Պոլսոյ Թղթակիցը, որուն տուած տեղեկութիւնները Թրքահայոց մասին քիչ հեռի չեն ճշմարտութենէ, իր մէկ Թղթակցութեան մէջ այնպէս մը կը գրէ թէ Մանզումէ Դաշնակցականներուն Օրկանը եղած ըլլայ։

Ի բոլոր սրտէ համակրելով հանդերձ Հ. Ց. Դաշնակցութեան բարի, արդար և ազգանուէր գործունէութեան և գնահատելով հանդերձ անոր հայրենասիրական եռանդը և կարեւոր գործակցութիւնը Թուրքիոյ Ազատագրութեան դատին մէջ՝ Մանզումէ ո՛ և է բացարիկ կամ յատուկ կարգադրութեամբ օրկան չէ՛ և չէ եղած ո և է Հայ կուսակցութեան։

Մանզումէ ազգին ամբողջութեան թերթն է, որ փութկոտ նախանձախնդրութեամբ կը սիրէ ի վեր հանել ի՛նչ ազնուական ջանքեր որ ի յայտ կուգան, ո՛ր կուսակցութեան կողմէ որ ըլլայ։

Եթէ Դաշնակցութիւնը հարկ սեպէ մասնաւոր օրկան մը ունենալ իրեն համար Պոլսոյ մէջ, ոչինչ կ'արգիլէ զինքը բացայայտօրէն հրապարակ հանել իր օրկանը, կանխաւ ծանուցանելով զայն։

Միանգամ ընդ միշտ մենք մեր կողմէ կը ծանուցանենք թէ Մանզումէ կը մնայ միշտ Ազատական Անկախ Օրկան մը, անուն մը զոր դրոշմած է արդէն իր ճակտին վրայ։ Բայց ասիկա արգելք մը չէ անշուշտ որ Մանզումէի Խմբագրութիւնը անհատաբար իր նախասիրութիւնները չունենայ ա՛յս կամ այն կուսակցութեան սկզբունքներուն համար, կամ իր այս կամ այն խմբագիրը կուսակցական չըլլայ։

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Գաւառներէն Պոլիս հասնող հայ ճամբորդներուն դէմ ձեռք առնուած անցագրական խիստ քննութեանց մասին Մանզումէի գրածները Իգտամ արտատպելէ վերջ կ'աւելցնէ թէ սոյն միջոցները հայոց համար մասնաւորեալ խտրական միջոցներ չեն այլ ընդհանուր են ևլն.։

Մենք մեր իսկ աչօք ցաւով տեսանք թէ յիշեալ միջոցները կը կիրարկուին մի միայն հայոց համար։ Տեսանք թէ ոստիկանը Թուրք հայրենակիցներուն թէզքէրէները կը բաւականանար մի միայն ստորագրելով, իսկ հայերուն՝ նախկին ռէժիմին վայել ամէն քաշքշուկ մանրամասնութիւններով կ'արձանագրէր իր ձեռքը գտնուած մասնաւոր թուղթի մը մէջ։ Սոսկացինք մտաբերելով թէ ինչ կ'անցնէր...։

Ու թերեւս այդքան ուշադրութեան արժանի չի գտնար այս պարագան, եթէ մեր անցագիրները քննութեան չենթարկուէին այն տեսակ բօլիսի մը ձեռքով որ, Սահմանադրութեան հռչակումէն ալ առաջ, միեւնոյն քննական պաշտօնին վրայ, ըլլալ, կեղեքած չըլլար մեզ հայերս, ստորնանալով չորթելու իւրաքանչիւր հայ ճամբորդէ 1—5 ղրշ. ընծայ գումարներ։ Իրողութիւնները բացայայտօրէն կը հաստատեն ճշմարտութիւնը Մանզումէի գրածներուն։ Ու երբ կը տեսնանք թէ Իգտամ սոյն միջոցները ցոյց տալ կը ճգնի իբրեւ հանրային ապահովութիւնը պաշտպանելու նախնական մի միջոց՝ ձեռք առնուած հանրութեան դէմ, մենք կ'երկմտենք իր բարեմտութեան վրայ։

Կամ այն է թէ կառավարութիւնը դեռ պէտք եղած վստահութիւնը չունի հայերուն վրայ, և այսպէս կ'ուզէ Պոլիս հասնող գաւառացի հայերը իր գօնթրօլին տակ (բէռասուս, հին ռէժիմի բառով) ունենալ, և կամ այն թէ ոստիկան անուան տակ պահուած բռնապետական միացորդ պաշտօնէութեան կանխատեսած մի նախնական միջոցն է, ի հարկին առիթէն (՞) օգտուելու համար...։

Ինչ որ ալ ըլլայ սակայն, եթէ իրօք ոստիկանութիւնը յանուն հանրային ապահովութեան այդ տեսակ միջոցներ ձեռք առած է, կը պահանջենք նոյն այդ յանուն հանրային ապահովութեան, որպէսզի հրապարակաւ յայտարարէ այս մասին իր որոշումները, ու գործադրէ զանոնք հանրութեան վստահութիւն ներշնչող, պատուաւոր պաշտօնեաներու ձեռքով։

Դ. ՑՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Կ. Պոլիս 27 Սեպ. 908

ՍՈՒՏ ԼՈՒՐԻ ՄԸ ՇՈՒՐՋԸ

Սօֆիայէն Մօնիթէօռի ուղղեալ հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ տեղւոյն Դաշնակցական մարմինը Սօֆիական թերթերու հերքում մը տուած է այն լուրին թէ պատերազմի պարագային Դաշնակցութիւնը 40,000 զինուոր և 2 միլիոն ոսկի տրամադրելի կ'ընէ Թուրքիոյ։

ԱՐԴԱՐ ՈՐՈՇՈՒՄ ՄԸ

Մեծայարգ Խմբագրապետ,

Մանզումէի այսօրուան թիւին մէջ զարմացումով կարդացի Ցովհաննէս Լութֆեանի մասին գրուածները։

Կը փութամ ներկայիս պարզել իրողութիւնը իր իսկական գոյնովը։

Ամիս մը առաջ Օհաննէս Լութֆեան (և ո՛չ թէ Լուտֆիեան) որ իմ ազգականներէս է, ինծի դիմած ըլլալով, արդահատեցայ իր վիճակին վրայ, և իր ապագան ապահովելու նպատակաւ, բարեսրտութիւնը ունեցայ, անձնական ծախքովս, զինքը Պրուսայի շերամաբուծական վարժարանը ղրկելու, որպէսզի մասնագիտութիւնը սորվելով գէթ կարող ըլլայ իր օրապահիկը ճարել, և միանգամայն օգտակար հանդիսանալ ապագային իր արհեստով, Հայաշատ գաւառներու մէջ։

Արդ, կը խնդրեմ Արամ էֆ.էն, որ հաճի պաշտօնապէս անմիջական քննութիւն մը կատարել. եթէ երբեք այդ խաչագողը իբրաւամբ վարժարան չյաճախեր և կը յանդգնի ազգային և քաղաքական գործերու մէջ միջամտել, կառավարական ազդու միջոցներով հեռացնել զայն Պրուսայէն, որպէս զի անոր տեղ ուրիշ մը յատկացնեմ միեւնոյն նպատակին համար։

Ա. Գ. ԱՂԱՍԵԱՆ

Գատըքէօյ 26 1908

ԼՍԱՐԱՆ-ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ ՋՕՆԿՈՒԼՏԱՔԻ

Երէկ, կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը 3ու կէսին տեղւոյս կիրակնօրեայ լսարանի երկրորդ ժողովը տեղի ունեցաւ՝ ազգային մատրան մէջ, կանխապէս կարգադիր մասնախումբի կողմանէ պատրաստուած ուղղութեամբ։

Արդէն քսանըհինգէ աւելի ազգայիններ ներկայ էին։ Ժողովը բացուեցաւ «Կեցցէ՛ք տղայք» քայլերգով, որ երգուեցաւ միահամուռ։ Ցետոյ կարգադիր մասնախումբի անդամներէն Հ. Փանոսեան բեմ ելլելով, այն մարմինոյն կանխաւ պատրաստած լսարան ընթերցարանի նըկատմամբ ծրագիրն ու կանոնագիրը կարդաց և անոր մասին անհրաժեշտ բացատրութիւններ տուաւ։ Ա. Միրճանեան բեմ ելլելով, գեղեցիկ տեսութիւն մը ըրաւ յեղափոխական նահատակուած հերոսներու մասին՝ մասնաւորապէս դրուատելով Դաշնակցութեան ունեցած առաջին գործունէութիւնը։ Հ. Շամլեան Ահարոնեանի Ազատութեան Ճանապարհէն Խայլ և Հազրէն կարդաց, որոնք մեծ հետաքրքրութիւն պատճառեցին։ Մասնաւոր տոմարի մէջ բոլոր անդամակցողներուն անունները իրենց ամսավճարովը մասնախումբին կողմէ արձանագրուեցան. և քանի մը օգտակար վիճաբանութիւններէ վերջ, որոնք երբեմն երբեմն կ'ընդմիջուէին Գ. Մաղպանեանի կողմէ երգուած ազգային երգերով, ժողովը վերջացաւ Դաշնակցական ընկեր Նազարէթի կողմանէ Սամսոնի Անդրանիկի քայլերգը երգուելով։

Ժողովականները մեկնեցան խիստ գոհ և վառ տպաւորութեամբ։

Հ. Փ.

Ջօնկուլտաք, 22 սեպտ. 1908

ՆՈՐ ՀԱՅԱԹԵՐԹ

«ՊԱՅՔԱՐ»

Ազգային, Գրական, Քաղաքական, Տնտեսական

Գոհունակութեամբ կը ծանուցանենք թէ մօտ օրէն հրապարակ պիտի ելլէ ՊԱՅՔԱՐ անունով նոր հայաթերթ մը։ Պայքար անունը կը բաւէ գաղափար տալու թերթին բռնելիք ուղղութեան և նպատակին վրայ։

Ծանօթ գրագէտներու և գրագիտուհիներու աշխատակցութիւնը ապահովուած է այժմէն, և անդրանիկ թիւը պիտի ներկայանայ գրական պէտքպէս, ընտիր և հզօր պարունակութիւնով։

ՊԱՅՔԱՐ անխափան պիտի հրատարակուի շաբաթը երկու անգամ, Դշ. և Շբ. օրերը։

ԳԻՆ 10 ՓԱՐԱ

Առաջին թիւը հրապարակ կ'ելլէ յառաջիկայ Դշ. կէս օրէ վերջ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԲԱՐԻԶ, 10 հոկտ. — Հեռագրական գործակալութեան մը լուրին նայելով, Պէրլինի դաշնագիրը ստորագրող տէրութիւնները համաձայնած են համաժողով մը գումարելու։ Համաժողովը Պրիւքսէլի մէջ տեղի պիտի ունենայ։

ՊԷՐԼԻՆ. — Սօֆիայի գերման ներկայացուցիչը հրահանգ ստացաւ յայտնելու Պուլկարիոյ թէ, Պուլկար կառավարութիւնը յախուռն շարժումով մը չգրգռէ Թուրքիան Գերմանիա։ Սերպիոյ ալ յորդորեց խաղաղ մնալ։

— Վօսիշէ Զայթունկ կ'ըսէ թէ Տեօյչէ-Պանք որոշած է 200,000 ոսկի տալ Թուրքիոյ, ապահով գրաւներու վրայ։ Այս գործողութիւնը նպաստաւոր նշան մը կը համարուի խաղաղութեան համար։

ՍՕՖԻԱ. — Սօֆիայի մօտակայ վառօդարանը օդը հանելու փորձ մը եղած էր հոկտ. 2ին, բայց չէր յաջողած։ Իբր հեղինակ ձերբակալուեցան հինգ Սերպեր որոնք խոստովանեցան իրենց այդ նպատակը։ Դատարան յանձնուեցաւ գործը։ Քննութիւն պիտի կատարուի թէ դրդիչները ո՞վ են։

ԲԷՆԹԱ. — Պատուիրակութեանց արտաքին գործոց յանձնաժողովին առջեւ, Պ. Էրէնթալ գոհունակութեամբ հաստատեց թէ Պօսնա-Հէրսէկի միացումը գրեթէ բոլոր կուսակցութեանց հաւանութեան արժանացած է։ Ցայտարարեց թէ բացարձակապէս անհիմն է արտասահմանէն յանդիմանութիւն գալը Աւստրիոյ թէ բռնաբարած է Պէրլինի դաշնագիրը։ Բռնաբարումի վրայ կը խօսուի այն ատեն միայն երբ տէրութիւն մը չուզեր կատարել բան մը զոր յանձն առած էր կատարել կամ չկատարել։ Արդէ պարագան այդպէս չէ։ Պէրլինի դաշնագիրը բառ մը չի պարունակէր Սուլթանին վեհապետական իրաւանց մասին։ Նախարարը ջանաց երկարօրէն արդարացնել իրենց ընթացքը, իբր օրինաւոր և խաղաղասէր։ Գալով Պէրլինի դաշնագրին 29րդ յօդուածի զանազան պայմաններուն, որ կ'արգիլէ Քարատաղը՝ նաւային դրօշ քաշել և մարտանաւ մտցնել Քարատաղի նաւահանգիստներուն մէջ, նախարարը ըսաւ թէ յարաբերութեան մտած է միւս դաշինքներուն հետ, և թէ ինք պատրաստ է այդ պայմաններէն մէկ քանին թողուլ, որոնց մէջ Քարատաղ միշտ հարուած մը կը տեսնէր իր վեհապետութեան համար։ Նախարարը նաեւ մերժեց այն կարծիքը թէ Աւստրիա և Պուլկարիա համաձայնած էին նախապէս։

ՊԵԼԿՐԱՏ. — Մեծ ցոյցեր կատարուեցան քաղաքին մէջ։ Թատրոնի հրապարակին վրայ ցուցարարները Աւստրիական երկու դրօշ այրեցին։

— Թերթերը կ'ըսեն թէ Սերպ երեսփոխանները գաղտնի համաժողովի մը մէջ պատերազմի հակառակ բանաձեւ մը ընդունեցին միաձայնութեամբ։

ԿՐԷՏԷ. — Կրէտէի Միլիս զօրքը հաւատարմութեան երդում ըրաւ Ցունաստանի համար։

ՊԵԼԿՐԱՏ. — Զրոյց կը շրջի թէ Մաճառները պիտի բաժնուին Աւստրիայէն և անջատ թագաւորութիւն մը պիտի կազմեն։

ՎԻԷՆՆԱ. — Դիւանագիտական կարգ մը շրջանակներու մէջ կ'ըսուի թէ Նովի Պազար գաւառակը Սերպիոյ և Քարատաղի պիտի թողուի, պայմանաւ որ Աւստրիական զօրք չգտնուի հոն, և այսպէս Սերպիոյ, Թուրքիոյ ու Աւստրիոյ միջեւ կարգադրութեան եղանակ մը պիտի գտնուի եղեր։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

27 Սեպտ. 1908

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ ՔՈՆՍՈԼԻՏԷ

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ	Օս. Ո.	92.23
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	»	94.18
Երէկուան էն բարձր գինը	»	94.25
» էն վար գինը	»	93.18

ՌՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ	ֆր.	157.50
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	»	158.—
Երէկուան էն բարձր գինը	»	158.75
» էն վար գինը	»	157.—
Մութլիի Պանքա		4.50
Սելանիկի »	ֆր.	122.
Քարասու Բրէվիլէժիէ	»	39.
» Օրտինէռ	»	34.
Շիրքէթը Խայրիյէ	Օս. Ո.	39.
Շիրքէթը Խայրիէի Համիտիյէ	»	3.02
Թրամվայի բաժնեթուղթ	»	7.75
Ժուիսսանս Թրամվայ	»	3.65
Թրամվայ պարտաթուղթ	ֆր.	485.
Նէճիֆ Քէօֆա Թրմվ. բժնթղ.	Օ. Ո.	2.
Տէրքօսի ջուրի ընկ.	»	2.99
Անատօլ. Երկ.	» Օ. Ո.	14.45
Իզմիրի քարափ	»	580.
Օսմ. Ապահով. Ընկ.	»	4.—
Քարափ Կ. Պոլսոյ	ֆր.	429.
Թրանվաւալ		50.
Զարթըրըղ		17.—

ՑՈՒՆԱԿԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ

Ցունական փոխառութիւն	ֆր.	250.
Պանք. Նաս. Կրէս	»	412.
» » » նոր	Օ. Ո.	4.12
Լաւրիօն	ֆր.	52.50

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

Օսմ. ոսկին 100 ղրշ.էն	Ղ. ֆր.
Ֆրանսական ոսկի	87 13
Անգլիական ոսկի	109.34
Բօլ	91.50
Մէճիտիյէ արծաթ	107.32
» քառորդ	107.35
» մանրուք	104.20
Մէթալիք	101.—
Պէշլիք	103.20
Բուլլի Թղթադրամ	8.71
Քրիմեց	50.

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լոնտոնի վրայ չէք		110.05
Բարիզի » »	ֆր.	22.77½
Վիէննայի » »	քօրօն	21.93
Պէրլինի » »	մարք	18.66

«ՄԱՆՉՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (28)

ՄԱՔՍԻՄ ԿՈՐՔԻ

ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՄԵԾ ՎԷՊ
Ա. ՄԱՍ

ԺԵ.

ԺԶ.

—Քիչ ատենէն Բավէլն ալ ազատ պիտի արձակեն, վստահ եմ։ Մինակ Վէսօֆչիքօֆ երկար ատեն բանտ պիտի մնայ, ոստիկանները շատ զայրացած են անոր դէմ։ Անդադար նախատինք կը տեղայ ամենուն գլխուն։ Ոստիկանները չափազանց կ'ատեն զինքը. վերջապէս դատի պիտի ենթարկուի, եթէ երբեք չծեծեն զայն։ Բավէլ կը ջանայ զայն մեղմել. «Լաւ՛ Նիքօլա, ինչո՞ւ կը նախատես զանոնք, աւելի աղէկ ըլլալէք չունին»։ «Երկրէն պիտի ջնջեմ, փրցնեմ», կ'ոռնայ Նիքօլա։ Բավէլ շատ աղէկ կը վարուի, հանդարտաբարոյ ընթացք մը անոր ամենուն հանդէպ։ Կ'ըսեմ որ քիչէն ազատ պիտի արձակեն զինքը...։

—Քիչ ատենէն, ըսաւ մայրը խաղաղած ու ժպտուն. գիտեմ քիչ ատենէն։

—Եւ շատ աղէկ պիտի ըլլայ։ Թէյ լեցուր, ինչ ըրեր նայինք վերջին ատեններս։

Անտրէ ժպտալից ակնարկով մը կը պարուրէր զայն, մօր սիրտին մօտ էր, իր կապոյտ աչքերուն խորութեանց մէջ սիրող և քիչ մը տխուր կայծ մը կը փայլէր։

—Անտրէ՛ շատ կը սիրեմ քեզ, ըսաւ մայրը խոր հառաչ մը արձակելով, և անոր նիհար դէմքին յառեցաւ ակնարկը։

—Քիչ մը սէր կը բաւէր ինծի... գիտեմ որ կը սիրես զիս, կրնաս ամէնքը սիրել, մեծ սիրտ մը ունիս, պատասխանեց Փօքր-Ռուսիացին աթոռին վրայ օրօրուելով։

—Ո՛չ, մասնաւորաբար կը սիրեմ քեզ, յարեց հաստատամտութեամբ։ Եթէ մայր մը ունենայիր ամէնքը պիտի նախանձէին անկէ, քեզի պէս զաւակ մը ունենալուն համար...։

Անտրէ գլուխը ցնցեց և ձեռքերը շփել սկսաւ ուժգնօրէն։

—Ես ալ մայր մը ունիմ ու և է տեղ մը, ըսաւ մեղմիւ։

—Գիտե՞ս այսօր ինչ ըրի, աղաղակեց Բէլակէ։

Եւ հաճոյքէն կակազելով, աշխուժով, քիչ մը ընդարձակելով, պատմեց թէ ինչպէս գրքոյկները գործարան մտցուցած էր։

Նախ Անտրէ աչքերը խոշոր բացաւ, զարմացած, յետոյ մաղը գլխուն զարկաւ և աղաղակեց.

—Ո՛հ, բայց կատակ մը չէ՛, լուրջ գործ մըն է. Բավէլ որքա՜ն գոհ պիտի ըլլայ, շատ աղէկ ես ըրեր մայրիկ. ոչ միայն Բավէլի այլ և անոր հետ ձերբակալուողներուն համար։

Հմայուած՝ մատերը կը ճարճատեցնէր, կը սուլէր, կ'օրօրուէր։ Իր ճառագայթող ուրախութիւնը Բէլակէի հոգւոյն մէջ բուռն արձագանգ մը կ'արթնցնէր։

—Սիրելի Անտրէս, ըսաւ, կարծես թէ սիրտս բացուած էր և ճառագայթող խօսքերու վճիտ առուակ մը կը հոսէր, երբ կեանքիս վրայ կը մտածեմ... Տէ՛ր Յիսուս... ինչո՞ւ ապրեցայ ցարդ... աշխատելու և ծեծ ուտելու համար... ամուսինէս զատ մէկը չէի տեսներ... միայն վախի զգացումը ունէի...։ Չտեսայ որ Բավէլ ի՛նչպէս մեծցաւ, նոյն իսկ չեմ գիտեր թէ կը սիրէ՞ի զայն, որչափ ատեն որ էրիկս ողջ էր։ Բոլոր գաղափարներս, խորհուրդներս մէկ բանի կապուած էին այդ գազանը մուցանել, որպէս զի գոհ և կուշտ ըլլայ, չբարկանայ և զէթ խնայէ զիս անգամ մը. չեմ յիշեր որ անգամ մը զիս ծեծած չըլլայ...։ Այնքան բռնութեամբ կը ծեծէր զիս որ կարծես թէ իր կինը չէր պատժեր, այլ բոլոր անոնք, որոնց դէմ զայրացած էր։ Քսան տարի շարունակ այս կեանքը ապրեցայ։ Ամուսնութենէս առաջ ինչ էր, չեմ յիշեր։ Երբ կը ջանամ վերյիշել, բան մը չեմ տեսներ... Վերջերս Իէկօրի հետ, որ երկրացի է ինծի, կը խօսէինք ասոր անոր վրայ... տուները, մարդիկը կը մտաբերէի, բայց մոռցած էի թէ ինչպէս կ'ապրէին, ինչ կը խօսէին։ Երկու հրդեհ պատահած ըլլալը կը յիշեմ։ Ամուսինս այնքան ծեծած է զիս որ բան մը չէ մնացած յիշողութեանս մէջ. հոգիս ամուր մը գոցուած էր, կոյր և խուլ դարձած էր։

Մայրը քիչ մը շունչ առաւ և անյագօրէն շնչեց օդը, ծովէն ելած ձուկի մը նման, և շարունակեց ձայնը ցածցնելով։

—Երբ ամուսինս մեռաւ, տղուս փարեցայ...և ան սկսաւ այս բաներով զբաղիլ։ Այն ատեն մտածեցի. «ինչպէս պիտի ապրիմ եթէ կորսուի» ինչ վախերու և անձկութիւններու ենթարկուած եմ... սիրտս կը պատառուէր երբ իր վիճակին վրայ կը մտածէի...

Լռեց, մեղմիւ գլուխը ցնցեց, յետոյ արտայայտիչ ձայնով մը յարեց.

—Մեր, կիներուն սէրը պիղծ է, կը սիրենք այն որու պէտք ունինք... և երբ կը տեսնեմ որ դուն մօրդ կը մտածես... ինչո՞ւ պէտք ունիս անոր... Բոլոր անոնք որ ժողովուրդին համար կը տառապին... զորս կամ Սիպերիա կը ղրկեն, որք կը մեռնին հոն կամ կախաղան կը հանուին... այս մատաղատի աղջիկները որ միամինակ գիշերը, ձիւնին, ցեխին և անձրեւին մէջ եօթը քիլոմէթր տեղ ճամբայ կը քալեն մեզի գալու համար... Ո՞վ կը մղէ զանոնք այդ բաները ընելու։ Պատճառը այն է որ կը սիրեն, անբիծ և անարատ սէրով... Հաւատք ունին... Հաւատք ունին, Անտրէ։ Բայց ես, չեմ կրնար այդպէս սիրել, ես կը սիրեմ այն որ իմս է, մօտս է...

—Իրաւունք ունիս, ըսաւ Անտրէ դէմքը դարձնելով. յետոյ գլուխը այտերը և աչքերը շօյեց։ Ամէնքն ալ կը սիրեն իրենց մօտ եղողները, բայց վեհ սիրտի մը համար, նոյն իսկ հեռու եղողն ալ մօտ է։ Դուն շատ կրնաս սիրել, մայրական մեծ սէր մը ունիս։

—Աստուա՛ծ տայ, պատասխանեց Բէլակէ ցած ձայնով։ Կզգամ, աղէկ է այսպէս ապրիլ. օրինակի համար քեզ կը սիրեմ, թերեւս Բավէլէ աւելի՞, այնքան անհաղորդ է ան որ։ Այսպէս, Սաշէնքային հետ ամուսնանալ կուզէ, և դեռ այդ մասին ինծի, մօրը, չէ խօսած անգամ...

—Սխալ է, պատասխանեց Փօքր-Ռուսիացին։ Գիտեմ, սխալ է։ Բավէլ կը սիրէ, և Սաշէնքա ալ փոխադարձաբար կը սիրէ զայն։ Գալով ամուսնանալու, ո՛չ, Սաշէնքա կուզէ, բայց Բավէլ...

—Ո՛հ, աղաղակեց մայրը մտածկոտ, և իր խոշոր աչքերը տխրութեամբ գիտեցին Անտրէն.— այո, այդպէս է ինքզինքնին անգամ կուրանան...

—Բավէլ արտակարգ մարդ մըն է, ըսաւ Փօքր—Ռուսիային ցած ձայնով։ Երկաթէ բնաւորութիւն մը ունի։

Թարգմ. Գ. ԹՈՒՂԼԱՃԵԱՆ

(Շար.)

AU RENARD BLEU
«ԿԱՊՈՅՏ ԱՂՈՒԵՍ»
Մ, ՀԱՅՄՈՎԻՉ
ՄՈՒՇՏԱԿԱԳՈՐԾԱՏՈՒՆ
Բերա, Մեծ փողոց, Սիւրիական Շուկայ, Թ. 8
Ռուս դեսպանատան դէմ
ՄԵԾ ՄԹԵՐՔ ՆՈՐՈՒԹԵԱՆՑ
ՎԶՆՈՑԻ, ՁԵՌՆԱՄՈՒՇՏԱԿԻ, ԼԷՕԼԻ, եւլն.
Նորոգութիւններ և փոփոխութիւններ խնամքով.
ՉԵՂՉՈՒԱԾ ԳԻՆԵՐՈՎ.
Փեցուր եւ աղուամազ կերէքով
ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ.
Մուշտակեղէններու և ճերմակեղէններու պահպանում ամառուան միջոցին
Բացարձակ ապահովութիւն ուտիճներու դէմ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԿՍԵՌ ԿՐԹԱՐԱՆ
ԵՒ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՅ

Երկսեռ կրթարանիս դասերը սկսած են կանոնաւորապէս։ Ուսուցչական մարմնոյն վրայ աւելցած է նաև ծանօթ դաստիարակ ուսուցչուհի Օր. Անժէլ Փափազեան։ Իսկ աղջկանց ձեռագործի համար պաշտօնի կոչուած է՝ Օր. Սիրանոյշ Սեպուհեանը որ պիտի հսկէ նաև գիշերօթիկ աղջկանց վրայ։

Վարժարանիս դասի պատրաստութեան և արդիւնաւորութեան համար որոշուած է Սեպտ. 20էն սկսեալ արձակուրդէն յետոյ սերտողութեան ժամեր յատկացնել, որ ժամուն պիտի հսկէ վարժարանիս աւագ ուսուցիչը Արմենակ էֆ. Պաղտասարեան. ծնողքներէն անոնք որ կը փափաքին իրենց զաւակները գիշերային աշխատութեան մասնակից ընել, կը խնդրուի որ քարեհաճին իմացնել անձամբ կամ նամակաւ վարժարանիս Տնօրէնութեան։

Լեզուաց մեծ կարեւորութիւն տրուած է, կը դասախօսեն բացի մնայուն ուսուցիչներէն՝ Կուրտիկեան, Չրաքեան, Շամտանճեան էֆ.ները, և Օր. Պայծառ Տայեան որ կ'աւանդէ անգլիերէնը կատարեալ ձեռնհասութեամբ։

Գեղարուեստի ճիւղը յանձնուած է Խաչիկ էֆ. Թահթաճեանի։

Դաշնակի, ջութակի դասերը խնամով կ'աւանդուին Բաբէլեան և Սիմոնեան էֆէնտիներու կողմէ։

Աշակերտաց բարեկրթութեան և առողջապահութեան մասնաւոր ուշադրութիւն կ'ընծայուի, գիշերօթիկներու լաւ սնունդի մասին հոգ կը տրուի։

Անոնք որ կը փափաքին իրենց զաւակները յանձնել վարժարանիս խնամոց, թող բարեհաճին դիմել վարժարանս, Տնօրէնութիւնը պատրաստ է ամէն տեսակ բացատրութիւն տալ։ Ընդունելութեան պայմանները դիւրամատչելի են։

Հիմնադիր-Տնօրէն
ՊՕՂՈՍ Ս. ՊԷՉԱՃԵԱՆ

Մագրիգիւղ, 1908 Սեպտ. 10

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՅԷ

Շիրքէթի շոգենաւներու ժամանակացոյցներու տպագրութիւնը նուազագոյն գնով երեք տարուան համար տեղի ունենալուն՝ մասնակցողներէն կամ նուազագոյնի մասին տեղեկութիւն առնել ուզողներէն կը խնդրուի ընկ.եան վարչութեան դիմել։

*** Շիրքէթը աճուրդով կը ծախէ 53 խողի տակառ և 200 թօնօ գործածուած ձուլածոյ որ Խասգիւղի գործարանը կը գտնուի։

*** Նուազագոյնով կը գնէ 500 կտոր տախտակ, 40 օխա արոյրէ գամ, 500 օխա բամբակէն փայտ, 70 քիլօ հաստ թուղթ, 350 քիլօ մոմ, 2000 կտոր սպունգ, 150 քիլօ սեւ փոշիի ներկ։

*** Նմանապէս վարչութիւնը նուազագոյնի կը գնէ 4000 քիլօ վուշի խըլբուռք, 4500 քիլօ սոտա, 150 տուփ ջնարակ, 50 տակառ մինիօմ, 10 թօնօ ձուլածոյի կտորուանք, 10 թօնօ հէմաթիթ։ Դիմել վարչութեան կեդրոնը հարկ եղած երաշխաւորութեամբ։ 6—2

ԳՈՐԾԻ ՄԱՐԴՈՑ

Անոնք որ Հին Ռեժիմի ատեն գատեր ունեցած են, և սակայն չեն կրցած յաջողեցնել զանոնք պէտք եղած միջոցներէն զուրկ գտնուած ըլլալնուն համար, կը հրաւիրուին դիմել մեր գրասենեակը, Ղալաթիա, Սինանըր խան, թիւ 6 գրասենեակը, ուր պիտի կարենան ամէն դիւրութիւն գտնել իրենց դատերուն յաջողութեան համար։ Դատավարութեան համար հարկ եղած ծախքը պատրաստ ենք մեր կողմէն հատուցանելու, եաքը գանձելու պայմանաւ։ 7—7

ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ
ԱՂՋԿԱՆՑ ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
(ՊՕԼԻՍ)

Գիշերօթիկ և ցերեկեայ, 13 տարուան կատարեալ ընթացքով 3 տարի մանկապարտէզ, (երկսեռ) տարրական դասընթացք (երկսեռ) միջին դասընթացք (միայն աղջկանց), բարձրագոյն և երկրորդական հինգ տարուան ընթացքով (միայն աղջկանց)։

Բազմաթիւ Պոլսեցի և գաւառացի ազգասէր ծնողաց առաջարկին վրայ, Սկիւտար-Իճատիէի կեդրոնին մէջ, օդասուն և բարձրադիր ընդարձակ, հոծ յարկայ և նորակառոյց Ահարոն էֆ. Պաղտասարեանի բնակարանը զոր գնած և հաստատուած ենք և բացած ենք մեր աղջկանց բարձրագոյն երկրորդական վարժարանը, ուր ազգային և ընտանեկան ընտիր դաստիարակութիւն մըն պիտի տրուի, ձեռնհաս և պարկեշտ հայ և օտարազգի ծանօթ ուսուցչաց և մայրենի լեզուէ, խնամով պիտի աւանդուին Թուրքերէն։ Ֆրանսերէն և անգլիերէն լեզուները բոլորովին նոր և մանկավարժական դրութեամբ, ինչպէս նաև ուսանողական, բնագիտական և բնապատմական, աշխարհագրական և պատմական ճիւղերը, գեղարուեստական, ձեռարուեստի դասերը, ձայնական և գործիական երաժշտութիւն՝ բազմացուած եղանակաւ։ Վարժարանը կը բացուի 1. Սեպտ.ին և դասախօսութիւնները կը սկսին նոյն ամսոյն 8ին Բշ. օր։

Կը հրաւիրուին Պատ. ծնողք և պաշտպանք մինչև 1 Սեպտ. դիմել արձանագրութեան համար Տնօրէնութեանս, որ ամէն օր մինչև կէս օր կը գտնուի իր բնակարանը Սկիւտար Իճատիէ, Գայսէրլի Օղլու փողոց թիւ 18։ Պայմանք դիւրամատչելի։ Հինգ աշակերտով դասարանները պիտի բացուին։ Զափահաս օրիորդներ մասնաւոր ճիւղերու կրնան հետեւիլ։

Հիմնադիր-Տնօրէն
ՊԵՏՐՈՍ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
Երկրորդ տպագրութեամբ
«ՀԱՅՈՐԴԻՆԵՐԸ»
(Ա. և Բ. շարք)
ԱՏՈՄ ԵԱՐՃԱՆԵԱՆԻ (Սիամանթօ)

Ինչպէս ծանուցած էինք, երկրորդ տպագրութեամբ մը հրապարակ ելաւ առաջին և երկրորդ շարքը Սիամանթօի «ՀԱՅՈՐԴԻՆԵՐ»ՈՒՆ, հրատարակութիւն Հայ Յեղ. Դաշնակցութեան։ Այս Ա. և Բ. շարքը կը պարունակէ հետեւեալ գլուխները.— Դաւերու վրէժ, Հողին ձայնը, Զղջումին թափօրը, Անդրանիկ, Աղբիւր Սերոբ, Խրիմեան Հայրիկ, Կովկաս, Ահաբեկիչներ։ Կարդալ Հայորդիները՝ վայելել պիտի նշանակէ առմենաբարձր տաղանդով օժտուած դիւցազներգակ բանաստեղծ մը, որ մեր նոր գրականութեան փառքերէն մէկն է։ Գին 5 ղրշ.։ Կեդրոնատեղի Արծիւ գրատունն։ Կը գտնուի բոլոր գրատուններն ալ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ
Ա. ՂԱՐՓՈՒԶԱՆՃԵԱՆԻ
ՎԱՌՆԱ (ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ)

Մեր գրատունը կը գտնուի ամէն տեսակ դպրոցական և վիպական գրքեր և օրացոյցներ, հայկական պատկերներ և քարտեր, նաև Մանզումէ, Ռազմիկ, Սուրհանդակ, Արեւելք, Ջիկ-Ջակ, Ծաղիկ, Կավռօշ, Ալեմ, Բիւրակն թերթեր, նոյնպէս ամէն տեսակ գործածուած նամակադրոշմներ։ Որ և է ապրանք մեզ ղրկողներէն պիտի խնդրենք պայմաններնին ալ իմաց տան։

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ց. ԳԱՑՍԷՐԵԱՆ

ՆԵՍԹԼԷ ԱՆՈՒՆԸ ԱՄԲՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ ԾԱՆՕԹ Է
ՆԷՍԹԼԷԻ ԿԱԹՈՎ ԱԼԻՒՐԸ
ԱՄԲՈՂՋ ՄԱՅՐԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ Է
ՆԷՍԹԼԷԻ ՀԱՄԲԱՒԸ
ՆԷՍԹԼԷԻ ՇՕՔՕԼԱՅՈՎ
ԱՆԳԱՄ ՄԸՆ ԱԼ ԱՐԴԱՐԱՑԱՒ ՈՐ ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԲՈՂՋ ԿՈՂՄԸ ՏԱՐԱԾՈՒԱԾ Է ԵՒ ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՄԵԾ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԳՏԱԾ Է
FARINE ET CHOCOTAT NESTEL

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՅԻՆ
ՆՈՐ ՑԱՑՏԱԳԻՐ

Կայս. կառավարութեան բարձր հովանիին տակ ապաստանող գաղթականներու զետեղման ծախքին համար Երկրագործական Պանքային կողմէ կազմակերպուած վիճակահանութիւնը այսուհետեւ ամէն ամսոյ սկիզբը պիտի կատարուի։ Պարգեւ չը շահող տոմսակները ամբողջ տարի մը պիտի կրնան մասնակցիլ վիճակահանութեանց։ Ամբողջ տոմսակներու արժէքին հարիւրին եօթանասունըհինգը պարգեւներու և ամորթիներու պիտի յատկացուի։ Ուստի սոյն վիճակահանութիւնը հանրօգուտ կերպով բարեփոխուած է։ Նոր կազմակերպութեամբ՝ տոմսակներուն թիւը պիտի ըլլայ 250,000, և անոնցմէ 62,500 թիւ պարգեւ ու ամորթի պիտի շահին։ Ինչպէս կ'երեւի ստորեւ հրատարակուած յայտագրէն, մեծ պարգեւը 12,000 ոսկի է, և անկէ զատ՝ երկու, երեք, չորս, հինգ և վեց հազար ոսկիի նպաստաւոր պարգեւներ ալ կան։ Տոմսակները զանազան ստորաբաժանումներ ունին. ամբողջ, կէս, մէկ քառորդ և մէկ ութերորդ։ Ամբողջ տոմսակին գին նշանակուած է օսմ. 2 ոսկի, կէսին՝ 1 օսմ. ոսկի, քառորդին՝ կէս օսմ. ոսկի և մէկ ութերորդին՝ մէկ քառորդ օսմ. ոսկի։ Տոմսակ գնողներուն դիւրութիւն մը ըլլալու համար՝ կէս, քառորդ և մէկ ութերորդ տոմսակներուն մէկ մասը չորս թիրաժի յատուկ երեքական կտորի բաժնուած է։ Ցիչեալ կտորակաւոր տոմսակները՝ մէճիտիէն 19 ղրուշի հաշուով՝ կէս տոմսակներուն գինը 72 ղրուշ է, մէկ քառորդինը՝ 36 ղրուշ, իսկ մէկ ութերորդը՝ 18 ղրուշ։ Երկրագործական Պանքայի կեդրոնատեղիէն և Կամուրջի գլուխը գտնուող մասնաճիւղէն մեծաքանակ տոմսակ գնողներուն հետեւեալ զեղչերը պիտի ըլլան. մէկ անգամէն 10 ոսկիի տոմսակ գնողներուն՝ %ին 7. մէկ տարուան ժամանակամիջոցին՝ 1001 ոսկիի տոմսակ գնողներուն՝ %ին 8, 2001 ոսկիի տոմսակ գնողներուն՝ %ին 9. 3001 ոսկիի տոմսակ գնողներուն՝ %էն 10, և 10.001 ոսկիի տոմսակ գնողներուն՝ %ին 12ը։ 5երորդ թիրաժը պիտի կատարուի 1324 Յուլիս 1ին, Հանրօգուտ Շինութեանց նախարարութեան պաշտօնատան մէջ, ի ներկայութեան Պանքայի Վարչական Խորհուրդի անդամներուն, հաշուակալին և ելմտական, հաշուակալութեանց Ատեանին և Օսմ. Կայս. Պանքայի կողմէ կարգուած պաշտօնեաներէ կազմուած մասնաւոր մարմնոյ մը։

1324 տարուան յատուկ Երկրագործական Պանքայի վիճակահանութեան յայտագիրը

Ա. ԹԻՐԱԺ (Մարտի սկիզբը)			Բ. ԹԻՐԱԺ (Ապրիլի սկիզբը)			Գ. ԹԻՐԱԺ (Մայիսի սկիզբը)		
Հատ	Ոսկին 100էն	Հնգամար	Հատ	Ոսկին 100էն	Հնգամար	Հատ	Ոսկին 100էն	Հնգամար
1	600000	600000	1	300000	300000	1	300000	300000
1	200000	200000	1	100000	100000	1	100000	100000
1	100000	100000	3	40000	120000	3	40000	120000
2	40000	80000	5	20000	100000	5	20000	100000
5	20000	100000	15	10000	150000	15	10000	150000
15	10000	150000	50	4000	200000	50	4000	200000
50	4000	200000	275	400	110000	275	400	110000
275	400	110000	3150	200	630000	3150	200	630000
3150	200	630000						
3500		2170000	3500		1710000	3500		1710000

Դ. ԹԻՐԱԺ ([illegible])			Ե. ԹԻՐԱԺ ([illegible])			Զ. ԹԻՐԱԺ ([illegible])		
Հատ	Ոսկին 100էն	Հնգամար	Հատ	Ոսկին 100էն	Հնգամար	Հատ	Ոսկին 100էն	Հնգամար
1	300000	300000	1	300000	300000	1	400000	400000
11	100000	100000	1	100000	100000	1	100000	100000
3	40000	120000	3	40000	120000	3	40000	120000
5	20000	100000	5	20000	100000	5	20000	100000
5	10000	150000	15	10000	150000	15	10000	150000
50	4000	200000	50	4000	200000	50	4000	200000
275	400	110000	275	400	110000	275	400	110000
3150	200	630000	3150	200	630000	3150	200	630000
3500		1710000	3500		1710000	3500		1810000

Է. ԹԻՐԱԺ ([illegible])			Ը. ԹԻՐԱԺ ([illegible])			Թ. ԹԻՐԱԺ ([illegible])		
Հատ	Ոսկին 100էն	Հնգամար	Հատ	Ոսկին 100էն	Հնգամար	Հատ	Ոսկին 100էն	Հնգամար
1	400000	400000	1	400000	400000	1	400000	400000
1	100000	100000	1	100000	100000	1	100000	100000
3	40000	120000	3	40000	120000	3	40000	120000
5	20000	100000	5	20000	100000	5	20000	100000
15	10000	150000	15	10000	150000	15	10000	150000
50	4000	200000	50	4000	200000	50	4000	200000
275	400	110000	275	400	110000	275	400	110000
1350	200	630000	3150	200	630000	3150	200	630000
3500		1810000	3500		1810000	3500		1810000

Ժ. ԹԻՐԱԺ ([illegible])			ԺԱ. ԹԻՐԱԺ ([illegible])			ԺԲ. ԹԻՐԱԺ ([illegible])		
Հատ	Ոսկին 100էն	Հնգամար	Հատ	Ոսկին 100էն	Հնգամար	Հատ	Ոսկին 100էն	Հնգամար
1	200000	200000	1	200000	200000	1	500000	500000
1	100000	100000	1	100000	100000	1	400000	400000
2	40000	80000	2	40000	80000	1	300000	300000
5	20000	100000	5	20000	100000	1	200000	200000
15	10000	150000	15	10000	150000	10	100000	1000000
50	4000	200000	50	4000	200000	20	40000	800000
3275	400	110000	275	400	110000	65	20000	1300000
150	200	630000	3150	200	630000	300	10000	3000000
						750	4000	3000000
						1250	800	1000000
						21600	200	4320000
3500		2070000	3500		2170000	24000		17020000

ՀԱՍՈՅԹ	Ոսկին 100էն	ԾԱԽՔ	Ոսկին 100էն
Ետքաշնելիքը երկու տասն. ոսկի [illegible]	50,000,00	Շահող թիւերուն համար որոշեալ հաւելիւն 75	37,510,000
		Գործակալներու [illegible] 17	8,500,000
		[illegible] 8	3,990,000
	50,000,000		50,000,000

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ
ԸՆՏԻՐ ՇԻՔ, ԲԱՐԵՁԵՒ ՈՒ ՎԱՅԵԼՈՒՉ
ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ
ՀԱԳՈՒԻԼ ԱԺԱՆ, ՏՈԿՈՒՆ ՈՒ ՁԵՌՆՏՈՒ
ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ
ԱՅՍ ԱՄԷՆԸ
ԴԻՄԵՑԷՔ
Մ. ԵՒ Կ. ՇԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ
ԿԵՐՊԱՍԵՂԻՆԱՑ ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆԸ
Կ. Պոլիս Մեծ Շուկայ ժամագործներու մէջ Զուխաճի խանին տակ թիւ 6-8

ՈՒՐ

Ձմեռուան և հարսանեկան հանդերձներու առթիւ զուտ Անգլիական կերպասներ հասած ըլլալով, բոլոր դժուարահաճ յաճախորդներն իսկ կը գոհացուին խղճամիտ աշխատութեամբ և գործունէութեամբ։

Ամէն անոնք որ բալթօյի, բարտըսիւի, գօսթիւմի, բանթալօնի և ֆանթէզի ժիլէներու պէտք ունին և կը փափաքին առաջնակարգ Անգլիական կերպասներով պատրաստուած հագուստներ ունենալ, թող դիմեն Շահնազարեան եղբարց կերպասեղինաց վաճառատունը, ուր բացառիկ զեղչով պիտի վաճառուին ամէն տեսակ կերպասներ, որոնց հետքը իսկ կարելի չէ գտնել ուրիշ տեղ։

Սոյն կերպասեղինաց վաճառատան մէջ ոչ-Անգլիական կերպաս մը գտնողին մէկ գոտեւմցու նուէր պիտի տրուի առանց փոխարինութեան. ահա ուրեմն առիթ մը՝ որ մէ փափաքողք կրնան օգտուիլ։

Փոխանակ մինչև Բերա երթալով ճամբու ծախք ընելու և 60 / սուղ գինով Անգլիական ապրանք գնելու, բաւական է դիմել վաճառատանս գանելու համար ամէն տեսակէ ճաշակաւոր ընտիր և տոկուն Անգլիական ապրանքներ։

ՇԻՔ ԽՐԻՏԱՄԱՐԴԱՑ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՁԵՂՉ 30—6

ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ ԱՂՋԿԱՆՑ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԼԵԶՈՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՅ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱՏԸԳԻՒՂ, ՄԷՕՀԻՐՏԱՐ ՃԱՏՏԷՍԻ

9 ՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Բանիմաց ծնողաց գնահատման և քաջալերութեան մէջ՝ Վարժարանս անխափան կը շարունակէ իր ընթացքը արդիւնաւորապէս, իբրև իր տեսակին մէջ միակ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ հաստատութիւնը՝ Աղջկանց խնամեալ և հիմնական կրթութեանը նուիրուած, Լեզուագիտական և Գեղարուեստական ուղղութեամբ։

Վարժարանս հաստատուած է նորագոյն լայնարձակ և օդասուն շէնքի մը մէջ, որ իր ներքին բաժանումներովը և օգտակար դիրքով ալ դպրոցական ամէն յարմարութիւն կը միացնէ իր մէջ, Գիշերօթիկ և Ցերեկեայ աշակերտուհեաց համար հանգստաւէտութեան և առողջապահիկ ամէն պայման լրացնելով։

ԱԶԳԱՅԻՆ ուսումներէ և գիտական անհրաժեշտ ծանօթութիւններէ ի զատ, հիմնական կերպով կ'աւանդուին հայերէն, Ֆրանսերէն, Անգղիերէն եւ Թուրքերէն լեզուները, ձեռամբ մասնագէտ ուսուցիչներու և ուսուցչուհիներու, գործնական կեանքի արդի պահանջումներուն համապատասխան կերպով և դիւրուսոյց մեթոտներով։

Մասնաւոր խնամքի և հոգածութեան առարկայ է Ֆրանսերէն և Անգլիերէն լեզուաց Խօսակցութիւնը (բաւաբիf)։ Ցատուկ խնամքով կ'աւանդուին նաև Գծագրութիւն, Առտնին Տնտեսութիւն, Կար ու Ձեւ, Ասեղնագործութեան զանազան տեսակները (ձեռքով և մեքենայով), Ձայնական և Գործիական Երաժշտութիւն, մասնաւորապէս ԴԱՇՆԱԿ և ՋՈՒԹԱԿ։

Գիշերօթիկներու համար ԿԱՏԱՐԵԱԼ ՍՆՈՒՆԴ և ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԱՆԹԵՐԻ ԽՆԱՄՔ։ Աշակերտաց վերամուտը տեղի պիտի ունենայ Սեպտ. 1 Բշ.։

Տեսչուհի
ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ

Հիմնադիր-Տնօրէն
Ե. Գ. ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ

ՏՈՔԹ. Ս. ԱՐԶՈՒԵԱՆ

Բժիշկ—Մանկաբարձ, վկայեալ Գանգեօղ Նանսիի համալսարանէն

Ծանօթ իր տասնըմէկ տարիէ ի վեր գործունէութեամբ բժշկական ասպարէզիս մէջ, մեկնած էր վերջերս Եւրոպա ուսումնասիրելու գիտական նորութիւնները Բարիզի, Նանսիի, Ստրազպուրկի և Վիեննայի հիւանդանոցներուն և նշանաւոր բրոֆէսօրներուն հետ մէկտեղ բժշկական զանազան հարցերու վրայ կարծիքներ փոխանակելով, այս անգամ Կ. Պոլիս դարձած է։

Կը դարմանէ նորագոյն մեթոտներով իր masso-vibrator-électric գործիքով գլխացաւը, ստամոքսի, աղեաց, արգանդի և prostate քէսթանէճիք եւ թթախտը— պասուրը, բոլոր անդամալուծութիւնները, paralysie և անոնցմէ յառաջ եկած տկարութիւնները։

Վիէննայի Prof. Fingerի դրութեամբ գաղղիական ախտը և ջերմամիզութիւնը և անոնց հետեւանքները։

Micro-phonendoscope և microscopeական քննութիւններուն վրայ յենլով, թոքի սրտի, արեան հիւանդութիւնները, թիֆօն, ջերմը, մէզը քննելով երիկամունքները. վերջապէս ստամոքսի հեղուկը և աղտոտութիւնը (coprologie) քննելով, ընդհանուր հիւանդութիւնները կը դարմանէ։

Հիւանդ կ'ընդունի 6էն 9 (Ը. Թ.) իր բնակարանը, 16 թիւ Բանկալթի, Պէօյիւքտէրէ Ճատտէսի։ Գաւառներէն և Պոլսէն գիտական հարցումներուն համար դիմող բժիշկներուն ձրիաբար կը պատասխանէ հաճոյքով։

Տոքթ. Արզուեան էֆ. քիչ ատենէն Clinique ambulatoire internationale անունով կեդրոն տեղ մը դարմանատուն մը պիտի հիմնէ, ուր մասնագէտ բժիշկներու օժանդակութեամբ գործողութիւններ պիտի կատարուին։ 20—9

ՎԻՆԸՐ
ՊԱՆՔ ՖԵՐԱՅՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 100,000,000 քուրոն ամբողջովին վճարուած.
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 37,300,000 քուրոն

Հաստատուած 1869ին կեդրոնատեղին՝ Վիէննա, 12 գրասենեակներ ունի այդ քաղաքին զանազան շրջանակներուն մէջ։

Մասնաճիւղեր՝ Բրակայի, Կրացի, Պ. րունի, Օսիկի, Բէլթայի, Լէմպերկի-Չերնովիչի, Քլակէնֆուրդի, Գիլց-Գիոլայի, Թարլապատի, Բիլզէնի, Բրոդնէյցի, Ս. Բօլթէնի, Թէբլիցի, Վիլաքի և Վիներ Նէօյթատի մէջ։

ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ ՖԵՐԱՅՆ կը զբաղի սեղանաւորական ամէն տեսակ գործողութիւններով, մասնաւորապէս կը բանայ ընթացիկ հաշիւներ, իբրև աւանդ կ'ընդունի պարտաթուղթեր, փոխատուութիւններ կ'ընէ ընթացիկ հաշիւներով, պարտաթուղթեր կամ արժեթուղթեր գրաւ ընդունելով կը հանէ չէքեր, վարկագրեր, փոխ գրեր և վճարումներ կ'ընէ հեռագիրներով։ Կը գնէ կը ծախէ ամէն տեսակ պարտաթուղթեր թէ՛ մեր և թէ բոլոր օտար հրապարակներուն վրայ։ Կը զեղչէ, կը գանձէ կտրօններ և արժեթուղթեր։ Կը գնէ և կը ծախէ փոխ գիրներ բոլոր հրապարակներուն վրայ։ Կ'ընդունի սեօրին և պայմանաժամով վճարելի պարտամուրհակներ։ Կը կատարէ սակարտունական ամէն տեսակ գործառնութիւններ։

ԴՐԱՄԱՏՈՒՆԸ ԲԱՑ Է
առաւօտեան ժամը 9½էն իրիկուան [illegible]
Ուրբաթ օրերը 9½էն 1։